



KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

FAHİM BEY VE BİZ

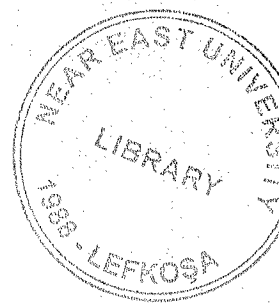
BİTİRME TEZİ

YONCA KANI

4B

950710





KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

FAHİM BEY VE BİZ

YONCA KANI

4B

950710

TEZ DANIŞMANI

DOÇ.DR.BÜLENT YORULMAZ

HAZİRAN 1999

LEFKOŞA KIBRIS

ABDÜLHAK SİNASİ HİSAR

FAHİM BEY VE BİZ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
ÖNSÖZ.....	5
GİRİŞ	6
YAZARIN KRONOLOJİK SIRAYA GÖRE ESERLERİ.....	31
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>32</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>32</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>32</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>32</i>
İKİNCİ BÖLÜM: BABAMIN ANLATTIKLARI	33
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>33</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>33</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>34</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>34</i>
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ESVAPLAR.....	36
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>36</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>36</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>36</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>36</i>
DÖDÜNCÜ BÖLÜM: FAHİM BEY'LE SAFFET HANIM	37
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>37</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>37</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>37</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>37</i>
BEŞİNCİ BÖLÜM: KÜÇÜK EV VE DÜNYA HABERLERİ	39
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>39</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>39</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>40</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>40</i>
ALTINCI BÖLÜM: SAATLER.....	41
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>41</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>41</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>41</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>41</i>

YEDİNCİ BÖLÜM: UKALANIN DEDİKLERİ.....	42
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>42</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>42</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>42</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>43</i>
SEKİZİNCİ BÖLÜM: “TEŞEBBÜS-I ŞAHİSİ” ALEMİNDE.....	44
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>44</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>44</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>44</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>44</i>
DOKUZUNCU BÖLÜM: HANIMLARIN SÖYLEDİKLERİ.....	45
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>45</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>45</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>45</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>46</i>
ONUNCU BÖLÜM: RUYA	47
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>47</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>47</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>47</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>47</i>
ONBİRİNCİ BÖLÜM: RUYA TABİRİ.....	48
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>48</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>48</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>48</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>48</i>
ONİKİCİ BÖLÜM: FAHİM BEY HAKKINDA İLK HİSLERİM	49
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>49</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>49</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>50</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>50</i>
ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM: FAHİM BEY HAKKINDA DEĞİŞEN HİSLERİM	51
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>51</i>
<i>YER İSİMLERİ.....</i>	<i>51</i>
<i>ŞAHİS İSİMLERİ.....</i>	<i>51</i>
<i>KOZMİK ZAMAN.....</i>	<i>51</i>
ONDÖRTÜNCÜ BÖLÜM: FAHİM BEY VE İSTANBUL	52
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	<i>52</i>

YER İSİMLERİ.....	52
ŞAHİS İSİMLERİ.....	52
KOZMİK ZAMAN.....	52
ONBEŞİNCİ BÖLÜM: FAHİM BEYİN DOSYELERİ	53
YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR	53
YER İSİMLERİ.....	53
ŞAHİS İSİMLERİ.....	53
KOZMİK ZAMAN.....	53
ONALTINCI BÖLÜM: DELİLİK RİVAYETLERİ	54
YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR	54
YER İSİMLERİ.....	54
ŞAHİS İSİMLERİ.....	54
KOZMİK ZAMAN.....	54
ONYEDİNCİ BÖLÜM:İHTİYARLIK DUYGULARI.....	55
YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR	55
YER İSİMLERİ.....	55
ŞAHİS İSİMLERİ.....	55
KOZMİK ZAMAN.....	55
ONSEKİNCİ BÖLÜM: YAŞLANAN İHTİYARLAYAN ADAM.....	56
YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR	56
YER İSİMLERİ.....	56
ŞAHİS İSİMLERİ.....	56
KOZMİK ZAMAN.....	57
ONDOKUZUNCU BÖLÜM: FAHİM BEY'İN SON ZAMANLARI VE HAKKINDA SON HİSLERİM	58
YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR	58
YER İSİMLERİ.....	58
ŞAHİS İSİMLERİ.....	58
KOZMİK ZAMAN.....	58
YİRMİNCİ BÖLÜM: HERŞEYE RAĞMEN GÖNÜLLERİ ŞADDEDEN HAYAT	59
YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR	59
YER İSİMLERİ.....	59
ŞAHİS İSİMLERİ.....	59
KOZMİK ZAMAN.....	59
YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM: BİR GÜN OLUR	60
YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR	60

<i>YER İSİMLERİ</i>	60
<i>ŞAHİS İSİMLERİ</i>	60
<i>KOZMİK ZAMAN</i>	60
YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM: FAHİM BEY'E HİTAPLAR VE SUALLER	61
<i>YER İSİMLERİ, ŞAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR</i>	61
<i>YER İSİMLERİ</i>	61
<i>ŞAHİS İSİMLERİ</i>	61
<i>KOZMİK ZAMAN</i>	61
<i>ŞAHİS İSİMLERİ</i>	62
<i>KOZMİK ZAMAN</i>	65
<i>YER İSİMLERİ</i>	67

ÖNSÖZ

Abdülhak Şinasi Hisar tam bir edebiyat Amatörü olarak nitelendirilen bir isim. Bu şekilde nitelendirilmesinin sebebi ise edebiyatı boş zaman eğlencesi, anıllar belleği, diyalog ögesi, yaşadığı bazı olayları yansıtmaları olarak gösterilmektedir.

İşte biz de böyle bir ürün olan Fahim Bey ve Biz isimli romanında kozmik zaman, yer ve şahıs kavramları üzerinde durduk.

Geçmişte yaşanan ve kendinde iz bırakan zamanları ve kişileri eserlerinde ne şekil yansıtmış, detaylı olarak inceledik. Bunun yanında İstanbul'un o devirdeki yerlerini ve mekanlarını da eserde görme imkanı bulduk. Onu da sizlere ayrı bir başlık altında aktarmaya çalıştık. Bu çalışmayı yaparken amacımız bir dönemi, zaman, şahıs ve yer üçgeni içinde gözümüzün önünde canlandırmamızı sağlamak, bununla birlikte günümüzle geçmişi kıyaslamamıza yardımcı olmaktır.

Bu vesile ile bu çalışmanın hazırlanmasında bana yardımcı olan başta tez danışmanım Sayın Doç.Dr.Bülend Yorulmaz'a , Yakın Doğu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi Yardımcı Doçent Doktor Sayın Oğuz Karakartal'a, Edebiyat öğretmeni arkadaşım Sayın Oğuz Coşan'a, araştırmalarım sırasında bana yardımcı olan AKM Kütüphanesi çalışanlarına ve tezimin bilgisayarda yazılmasında her türlü katkıyı koyan arkadaşım Sayın Seda Selçuk Tanova'ya sonsuz teşekkürler ederim.

GİRİŞ

Fahim Bey ve Biz, yazarın ilk romanıdır. Cumhuriyetçi Halk Partisinin 1942 yılında düzenlediği hikaye ve roman yarışmasında üçüncülüğü kazanmıştır. Bu eserin yarışmada derece alması yazarın ününü artırmıştır. Eserde belirtildiği gibi Fahim Bey yazarın babasının okul ve gençlik arkadaşıdır. Bu kişi Fatih Bey adında vaktinden önce emekliye ayrılmış bir memurdur. Fahim Bey geniş hayaller kuran ve bunları gerçekleştirmek için harekete geçen bir insandır. Sınırlı imkanlarla büyük mutluluklar kurmaya çalışır fakat her seferinde hayal kırıklığına uğrardı. Bu yönü ile Cervantes'in Don Kişot isimli kitabındaki ana kahramana benzer.

Eserde dikkat çeken bir başka nokta da tek bir gerçeği herkesin farklı farklı yorumladığı düşüncesidir. Fahim Bey'i herkes kendine göre görmektedir. Kimine göre delinin biri, kimine göre evine ve karısına çok düşkün, bir başkasına göre çapkın, saman altından su yürüten bir insan. Kimine göre pısrık, aptal, ahlaksız ve beceriksiz, kimine göre de bir evliyadır. Bu sebepten dolayıdır ki esere "Fahim Bey ve Biz" ismi verilmiştir.

Fahim Bey ve Biz isimli eserde kozmik zaman unsuru eserin kahramanı Fahim Bey'in eşi Saffet Hanım'ın saatlere olan düşkünlüğünden dolayı fazlaca kullanılmıştır. Bu da bize kozmik zaman unsurlarını öğretmiştir. Yer isimleri genellikle romanın geçtiği İstanbul ve çevre semtleridir. Araştırmamız sırasında bir çok semtin isminin nereden geldiği öğrenilmiştir. Asya ve Avrupadaki ülkelerde yine eserde mevcuttur. Şahıs isimleri ise Abdülhak Şinasi Hisar'ın kendi yaşantısında yer alan tanıdıklarıdır. Fahim Bey yazarın babasının gençlik ve okul arkadaşıdır. Eserde geçen diğer şahıslar da yine yazarın çevresindendir. Sadece isimler farklıdır.

YAZARIN HAYATI

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR

1888 yılında İstanbul'da annesinin babası Muhtar Bey'in Rumelihisar'ındaki yalısında dünyaya gelen Abdülhak Şinasi Hisar, devrin ileri gelen aydınlarından Mahmut Celalettin Bey'le Neyyir Hanımın ilk çocuklarıdır.

Babası, gençliğinde Paris'te birkaç yıl öğrenim gördükten sonra İstanbul'da önce Mürüvvet adlı bir kadın dergisiyle, daha sonra, çevresinde birçok isim sahibi yazarın toplanacağı Hazinei Evrak (1881-1882) çıkarır. Burada hikaye ve tenkit yazıları yayınlar. Baba tarafından dedesi Şehreminliği ve Mısır Kethüdalığı yapmış Tanzimat devri ricalinden Hacı Hüsam Efendi'ye kadar uzanan Mahmut Celallettin Bey'in babası Şehremanati Genel Müfettişlerinden Selahattin Bey, annesi ise Kafkasyadan kaçırılıp İstanbul'da satılmış bir çerkez kızıdır. Annesi Neyyir Hanımda, devrin şartları içinde aristokrat sayılabilecek kültürlü bir aileden gelir. Dedesinin babası II Mahmut devri ricalinden Veli Paşa'ya kadar uzanan Neyyir Hanım'ın dedesi son Belgrad muhafızı Selim Paşa, babası ise Tophanei Amire katibi Muhtar Bey dir.

Günün sosyal şartları içerisinde Mahmut Celallettin Bey'in ailesi tarafından oğulları ile evlendirilemk üzere istenen Neyyir Hanım önce Bey'in Büyükada gibi şehre uzak bir yerde oturduğu bahanesiyle verilmek istenmezse de, yeni evlilerin Rumelihisarı'ndaki yalıda oturmalarına karar verildikten sonra sözkonusu evlilik gerçekleşir.

Neyyir Hanım'la Mahmut Celallettin Bey'in evliliklerinden bir yıl kadar sonra bir erkek çocukları dünyaya gelir. Yenileşme dönemi Türk Edebiyatının en idealist şahsiyetlerinden biri olan İbrahim Şinasi Efendi ile, en zarif sanatçısı Abdülhak Hamid'e hayranlık duyan baba, oğluna bu iki kişinin isimlerinden meydana gelen Abdülhak Şinasi adını verir. Genç baba bu şekilde, hem sevdiklerine karşı hürmetini gösteriyor, hem de çocuğunun onlara benzemesini istiyordu. Ailenin iki yıl kadar sonra Selim Nüzhet adını verecekleri ikinci çocukları doğar.

Yayın faaliyetlerinden dolayı devrin idaresi tarafından devamlı olarak gözaltında tutulan Mahmut Celalettin Bey, bir süre sonra, önce Cezairi Bahri Sefid (Akdeniz adaları), daha sonra Beyrut Maarif Müdürlüklerine tayin edilerek İstanbul'dan uzaklaştırılır. Kocası Beyrut'a nakledildiğinde Neyyir Hanım da büyük oğluk Abdülhak Şinasi ile birlikte onun yanına gider.

Burada özel olarak tutulan bir Fransız mürebbiye küçük çocuğa ilk dersleri vermeye başlar. Bir müddet sonra aile, mürebbiyeyi de yanlarına alarak hep birlikte İstanbul'a döner.

Rumelihisarı'ndaki yalıda böylece tekrar dadılar, kalfalar ve mürebbiyeler arasında Abdülhak Şinasi nin sonraları Boğaziçi ve "geçmiş zaman" la ilgili eserlerinin bütün malzemesini meydana getirecek ve hafızasından bir türlü silinmeyecek unutulmaz güzellikte bir hayat başlar. İki kardeşin Boğaziçi'ndeki çocukluk günleri sanki bir masal dünyasında geçmektedir. Aile, senenin çeşitli aylarında bazan büyükbabanın Büyükkada'daki "eski zaman köşkü"ne, bazan yengelerinin Kanlıca'daki yalısına, bazan da "deli enişte" nin Çamlıca'daki köşküne taşınır. Rumelihisarı'ndaki yalıda ise Mevlevi muhibbi büyükanne Nazperver Hanım'dan başlayarak Muhtar Be, karısı Mihricemal Hanım, Neyyir Hanım, Celalettin Bey, Abdülhak Şinasi, kardeşim Selim Nüzhet, hizmetçiler, uşaklar, kalfalar, aşçılar, vd.nin meydana gertirdiği büyük bir aile oturmaktadır. Yine bu sırada, bir yandan Fransız mürebbiye derslerine devam ederken, diğer yandan da, komşu yalıda oturan Tefik Fikret, önce Abdülhak Şinasi'ye, bir süre sonra da kardeşine özel Türkçe dersler vermeye başlar.

Abdülhak Şinasi 1898 de Galatasaray Sultanisi'ne yatılı olarak gönderilince, Boğaziçi'ndeki masal alemi sona erer. Kendisine gereğinden fazla ilgi ve ihtimam gösterilmesine rağmen vücudca oldukça zayıf ve nahim yapılı olan çocuk, okulun daha ilk sınıflarından başlayarak edebiyatla uğraşmayı ciddi bir iş olarak benimser. Daha çok ruhen ve fikren hoşlandığı yazar ve eserlere ilgi duyar. Okulda kendisi gibi gürültülü patırtılı oyunlara pek karışmayan Emin Bülend, Tahsin Nahit, Müfit Ratıb, Ruhşen Eşref, İzzet Melih, Ahmet Haşim ve daha birkaç talebe ile arkadaşlık kurur. Türkçe ve Fransızca birçok yayını takip eden bu gurup içinde O, sürekli olarak okumakta ve bazı kağıtlara, ilk şiirleri olduğunu tahmin ettiğimiz bir şeyler yazarak biriktirmektedir.

Abdülhak Şinasi 1905 yılında büyük ölçüde okul arkadaşlarının tesiri ile, biraz da ailesinin maddi imkanlarına güvenerek, ailesine bile haber vermeden bir yolunu bulur ve Galatasaray Sultanisi'nden ayrılarak Paris'e kaçar. Paris'e gider gitmez önce "Ecole Libre des Sciences Politique" (Siyasal Bilgiler Okulu) kayıt olur. Hemen ardından da, küçüklüğünden beri gerek aile, gerekse okul çevresinde sürekli olarak tekrarlanan II Abdülhamit düşmanlığının tesiri ile, Paris'te bulunan Jöntürkler'le tanışır. Onların fikri ve siyasi çalışmalarına katılır.

Orada sık sık görüştüğü kişiler arasında Jöntürkler'in ileri gelenlerinden Prens Sabahattin, Ahmet Rıza, kendisi gibi bir Türk talebe Yahya Kemal ve sonraları hususi doktoru olacak olan Dr.Nihat Reşat Belger bulunur. Jöntürklerin çalışmaları ile münasebeti ise, 1907 de Paris'te toplanan Umumi Jöntürk Kongresi'ne katılacak kadar ileri bir durumdadır.

İhtilacilerle olan bütün bu ilişkilere rağmen, mizaç olarak istese de ihtilalci olamayacak olan Abdülhak Şinasi'nin Paris'te asıl devam ettiği çevre sadece sanat ve edebiyatla uğraşanların toplandıkları Quartier Latin olur. Uzun süre etkisi altında kaldığı Maurice Barres'le, Jean Moreas, Emil Faquet, Henri de Regnier ve Jean Cocteau ile burada tanışır. Sık sık düzenlenen sanat toplantılarına katılır. Paris'teki hayatının bir bölümünü de bir kütür ve edebiyat çevresi içerisinde geçiren Abdülhak Şinasi bir ara Paris Öğrenciler Birliği'ne de girer. Burada Birlik mensuplarının hazırlamakta oldukları L'A dergisinin çıkışına yardım eder, dergiye yazı almak için Anatole France'la tanışır.

Onun Paris hayatı bu şekilde 1908'e kadar devam eder. II. Meşrutiyet'in ilanını takip eden günlerde mükemmel bir Fransızca ve belli bir sanat zevkine sahip genç bir aydın olarak İstanbul'a geri döner.

Döndüğü günlerde Paris'ten gelmiş genç bir edebiyat dostu olarak, İstanbul'da bulunan edebiyat çevrelerinde büyük bir ilgi ile karşılanır. Bu sırada hayatta olan bütün Osmanlı edebiyatçıları ile tanışır ve kendisini bir anda geniş bir edebiyatçıları topluluğu arasında bulur.

1909 da Baron de Lormais'in kurduğu yapı şirketinde çalışmaya başlayan Abdülhak Şinasi 1913 de girdiği Kozlu, Kilimli ve Kandilli madenlerini işleten H.Stines Şirketinin Türk hükümeti ile ilgili işlerini düzenleyen genel katibi olarak I.Dünya Savaşı ve Mütareke süresince burada çalışır. Bu sırada annesi ile babası birbirinden ayrılmış, yaşlı babası Nişantaşı'nda bir evde tek başına kalırken Abdülhak Şinasi de annesi ile birlikte Rumelihisarı'ndaki yalı da oturmakta, fakat daha sonra hasretle yad edeceği bu çevreden ayrılmak ve kibar insanların semti sayılan Şişli ve Nişantaşı'na yerleşmek istemektedir.

1918 de babasını kaybeder. Birkaç yıl sonra kitapları, notları ve önemli evrakı bulunan, içinde oturdukları yalı yanınca annesi ile birlikte Nişantaşı'na taşınmak zorunda kalır. Yazar ölünceye kadar tesirinden kurtulamadığı bu yangından ileride birçok vesile ile bahsedecektir.

1924 de girdiği Reji İdaresi'nde ancak bir yıl kadar çalışır. İdare Türk hükümetine devrolununca O da devlet memuru olur. 1928 de ise çok sevdiği annesi ölür. Soyadı kanunu çıkınca Hisar soyadını alır.

1931 de Balkan Birliğine katip olarak tayin edilince İstanbul'dan ayrılır; hem büro, hem ev olarak kullandığı Ankara'daki Evkaf Apartmanı'na yerleşir. 1936 da Dışişlerine müsavir olarak girer, aynı yıl Montreux Andlaşması'nın uygulanmasıyla ilgili dairede çalışmaya başlar.

Resmi işlerini sürdürürken bunların yanında bir taraftan çeşitli dergilerde yazılar yazmakta daha sonra yayınlayacağı eserlernin hazırlıklarını yapmaktadır. Oldukça uzun süren bir hazırlık devresinden sonra 1941 de Fahim Bey Ve Biz'i yayınlar. Türk okuyucusu tarafından büyük bir ilgi ile karşılanan eser 1942 yılı "C.H.P Hikaye ve Roman Mükafatı"nda üçüncülük kazanınca, yeni baskısı yapılır ve yazarın adı daha geniş bir okuyucu kitlesi tarafından duyulur. 1942 de Boğaziçi serisinin ilk kitabı olan Boğaziçi Mehtapları, iki yıl sonra ise ikinci romanı olan Çamlıca'daki Eniştemiz (1944) yayınlanır.

1945 de kardeşi arşivci, basın ve tiyatro tarihçisi Selim Nüzhet Gerçek'i kaybeder. Aynı yıl milletler arası Barış Konferansı'na katılmak üzere Amerika'ya gider bir süre orada kalır. Dönüşte hastalanır, doktorların tavsiyesi ile görevinden istifa ederek Ankara'dan ayrılır. İstanbul'a ölünceye kadar oturacağı Boğaz'a nazır Ayaspaşa' da bir daireye yerleşir (1948). Hayatı boyunca hiç evlenmeyen ve evlenmek te istemeyen Abdülhak Şinasi Hisar, İstanbul'da böylece bir yandan kendisine verilen İdare Meclisi azalığından aldığı maaşla geçinirken bir yandan da daha çok yazma imkanına kavuşmuş olur. Bir ara tansiyon ve damar sertliğinin yol açtığı bir kriz hafızasının ve düşünme kabiliyetinin zayıflamasına sebep olur.

Yaşlandıkça hastalık haline varan aşırı titizliği, temizliğe karşı olan düşkünlüğü ve mikrop fobisi ile kim olursa olsun bütün insanlardan uzak durması, dost çevresinin gitgide azalmasına yol açar. Hatta hizmetinde çalışan sekreterlerle bile güç şartlarda anlaşır, yanına olur olmaz kişileri kabul etmez. Kendisi de geçmiş zaman adamı olan Ziya Osman Saba, 1950'lerde ağır şekilde hastalanıp evinden çıkamıyacak duruma gelinceye kadar, uzun bir süre hizmetinde çalışır.

Bu şekilde oldukça güç şartlar altında süren yoğun çalışmalar sonunu 1952 yılında Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği adını taşıya üçüncü romanı, 1954 de Boğaziçi Yalıları, 1955 de Aşk İmiş Her Ne Var Alemde adlı eski beyit ve mısralardan meydana gelen küçük antolojisi yayınlanır.

Hastalığının ve aşırı titizliğinin her geçen gün daha çok artmasına rağmen yayın faaliyeti devam eder 1956 da Geçmiş Zaman Köşkleri, 1958 de Geçmiş Zamanı Fıkraları ile İstanbul ve Pierre Loti, 1959 da Yahya Kemal'e Veda adını taşıyan eserleri ile, ölümünden çok kısa bir süre önce de Ahmet Haşim adlı biyografisi yayınlanır (1963).

Nihayet yıllardır pençesi altında inlediği hastalıklarından kurtulamıyarak 3 Mayıs 1963 de ölür. Ölümünün ertesi günü Merkezefendi Mezarlığına gömülür.

Paris'ten döndükten ancak on yıl sonra 1918 yıllarında çeşitli dergilerde, biraz Yahya Kemal, biraz Ahmet Haşim tesirinde "Saatler ve Mevsimler" başlığı ile şiirler yayınlayan Abdülhak Şinasi Hısar'ın asıl yazı faaliyeti Mütareke'den sonra başlar. 1921 de önce Yahya Kemal'in çıkardığı Dergah mecmuasında "Kitaplar ve Muharrirler" başlığı altında tenkit yazıları yayınlıyan yazar, aynı yıl Yarın Mecmuasının çıkmaya başlaması üzerine bu kez orada edebiyat hakkında genel mahiyette şiirler ve yazılar yayınlar. Bu türdeki yazılarına daha sonra İleri ve Medeniyet gazetelerinde devam eder.

Balkan Birliğinde umumi katip olarak çalıştığı yıllarda Balkan ülkelerine dair makaleler yazar. Ankara'ya yerleştikten sonra Varlık (1933) dergisinde başladığı mensur şiir, edebiyat üzerine denemeler, eski edebiyatçılar ve geçmiş zamanla ilgili hatıra türündeki yazılarını Ağaç (1936) ve İstanbul'a döndükten sonra Türk Yurdu, Varlık ve İstanbul dergileriyle, Milliyet ve Dünya gazetelerinde sürdürür.

Abdülhak Şinasi Hısar Paris'ten İstanbul'a döndüğü 1908 II Meşrutiyet'ini takip eden günlerde kendisini Ahmet Haşim, Refik Halit, Hamdullah Suphi, İzzet Melih, Yahya Kemal, Yakup Kadri ve Süleyman Nazif gibi bir sanatçı ve edebiyatçı topluluğunun arasında bulmasına rağmen, onlarda farklı olarak ne siyasi çalışmalarına katılır, ne de gazete ve mecmua yazıları dışında, uzun bir süre, eser yayınlama yoluna gitmez. Onun, eser vermede ağır davranmasında, kendi şahsi micazı ile birlikte, ailesinden almış olduğu terbiyeyi ve üstad kabul ettiği Fransız yazarlarının "mükemmellik" konusundaki tesirlerini de gözönünde bulundurmak gerekir.

Gençlik yıllarında tek yanlı bir batı hayranı olan Abdülhak Şinasi Hisar Paris'e gidip bil hassa Maurice Barres'le tanışıp Marcel Proust'un eserlerini okumaya başladıktan sonra, hayata ve özellikle bizim toplumumuza daha değişik bir gözle bakmağa başlar. Önceleri türk cemiyetinin yaşayış tarzını tenkit eder, hatta gayet iptidai bulduğu eski çevresinden uzaklaşmak isterken, gerek zamanın gerekse rejimin batılılaşıma adına milletimizin mazisine ait birçok şeyi hoyratça yok etmesi eskinin üstüne bir çizgi çekmesi, çağdaşı olan yazarların aksine onun, kendiliğinden uyanan "mazi şuuru"yla çocukluğunun kayıp cennetini anlatmağa yöneltir. O, maziye anlatırken, hem Türklerin Boğaziçi'nde asırlar boyunca süren hayat maceraları sonunda ortaya koydukları Boğaziçi medeniyetini ilk kez keşfediyö, hemde mazisine yabancı yeni nesillere o kaybolmuş cennetin güzeliklerini tanıtıyordu.

Cumhuriyet devri yazarlarının büyük bir bölümü ülkemizdeki modernleşme maceramızı anlatırken, Abdülhak Şinasi Hisar onlardan farklı olarak, bir nevi zamanın çirkinliklerini ve maddi engbeleri karşısında hayalen de olsa içinde yaşadığı zmanadan uzaklaşıp çocukluk günlerine sığınmakla, kendince bir nevi mutluluğa erer.

Esserlerinde yapı, anlatım ve konu bakımından büyük ölçüde etkisi altında kaldığı Marcel Proust ve Maurice Barres, onun zaman zaman kendi içine dönmesine ve şuurunun derinliklerine inerek orada bulunduklarını yazıya dökmesine yardımcı olurlar.

Bilhassa, "Senelerden beri bazan hastalanıp yatakta ancak hiçbir muharririn gıdasını hazmedemezken bile Proust'un uzun cümlelerini maziden gelen hatıralar gibi ilanihaye duyulan cümlelerini birer ilaç olarak kabul edebilirim" dediği Marcel Proust, onu en çok erkileyen batılı yazarların başında gelir. Fakat jer ikisinin de çıkış noktaları olan geçmiş zaman hatıraları Proust'ta sadece bir dekor olarak eserlerini süslerken, Abdülhak Şinasi'de bunlar dekor, muhteva, üslup ve her şey olur.Eserlerini kaybolmuş mutlu bir dünyaya ait eşya,insan ve hatıralarla dolduran yazar, her şeyin güzel olduğu mâzi cennetinde dolaşmaktan bir an için olsun ayrılmak istemez. Onun, eserlerinde, sürekli olarak mâzi cennetinde adeta kaybolurcasına dolaşma isteği, içinde yaşadığı dünyanın hızlı ve devamlı değişmelerine karşı pasif bir direnme şeklinde de yorumlanabilir.

Kendisinin "hikâye" adını verdiği, klâsik romandan çok farklı biçimdeki romanlarında da, ağırlık noktası olarak olaylar yerine daha çok hatıralara, çevre ve mekân tasvirine yer verir. Yalı ve köşklerin içinde yaşanan hayatı, geçmiş zaman insanları arasındaki münasebetleri, teşrifat, âdet ve gelenekleri anlatırken duygu, düşünce ve hatta rüyaların bile aktarılmasına, eşya ve kıyafetlere varıncaya kadar bir çok şeyin tasvirine büyük bir dikkat gösterir.

Ona göre, "roman, topraktan biten bir ağaç gibi içeriden dışarıya bir fışkırma eseri"dir. "Romanı bir vak'anın hikâyesine hasretmek kadar kurutucu bir şey olamaz. Romanda vak'a gayet tevazulu ve ihtiyatlı olmalı, . kitabın mânâsını bozmamalıdır. Romanda esas, vak'a değil, şahıs, muhit, hayat, his, fikirdir." Bu anlayışla göre bir romancı romanın çeşitli araştırmalar ve gözlemler yapmadan, sadece hatırasında iz bırakan hatıralara dayanarak da yazabilir.

Geçmiş zamana ait duygu, düşünce ve rüyaları anlattığı roman, deneme ve biyografi türündeki eserlerinin anlatım dili, nesir cümlelerinden çok, şiirli bir yapıya sahiptir. Konuşma dilinden farklı biçimde olan ve daha çok tasvire dayanan süslü üslûbu, en küçük ayrıntıları atlamadan zaman zaman sayfalar boyu uzayan cümleleriyle bile onun, bir Cumhuriyet devri yazarından çok, bir eski zaman adamının sohbet üslûbuna yaklaştığı görülür. Bütün bu ayrıntılarla büyük bir üslûp ustası olarak görünen' Abdülhak Şinasi Hisar'ı yakından tanıyanlar, Fransız ve Lâtin yazarlarının ona en güzel, fakat en çileli hediyesi olan bu üslûbu elde edebilmesi için; sık sık bir satır üzerinde günlerce düşünmüş olduğunu belirtirler.

Abdülhak Şinasi Hisar'ı, gerek bir anda göze çarpan süslü üslûbuyla, gerekse bütün eserlerin de anlatmış olduğu konular bakımından; herhangi bir çığırın öncüsü kabul etmek yerine; her şeyiyle kendi kendisi olabilmiş ve başlattığı yolun tek sâliki kendisi olan bir yazar olarak görmek zorundayız.

Hayatla eser arasında mevcut zorunlu ilişki açısından baktığımızda Abdülhak Şinasi'nin hayatıyla eserlerinin bâzı çelişkiler taşıdığını da görürüz. İçine doğup büyüdüğü Boğaziçi'deki Türkİslâm medeniyetinin ruhunu çok yakından tanımış olduğu, eserlerinde de, bu medeniyeti ayakta tutan temel değerlerin başında gelen dinî hayat ve din duygusuyla ilgili az çok bazı izlere rastladığımız halde, yazarın hayatı boyunca inançsızlığın buhranını yaşadığını görürüz.

Çoğu zaman inançla inançsızlık arasında gidip gelen, inançsızlığın boşluğuna düştüğünde ise sanata sığınan ve bu haliyle kendi şahsında XIX. yüzyılın Türk aydınını sembolize eden Abdülhak Şinasi Hisar, bazı eserlerinde de, dinin sağlayacağı teselli ve imânı sanatta aradığını belirtir. Sanatın kendi ruhu için yegâne kurtuluş umudu olduğunu da söyleyen yazar, sanatı "asaletleştirerek" kendisi için bir din haline getirdiğini, ancak bu şekilde huzur ve sükûna kavuştuğunu da itiraf eder. Onun, bütün eserlerinde hareket noktasını, mâziye karşı duyduğu hasretle, geçmiş zaman hayatını edebiyatın ve bilhassa kendi sanatının bitmez tükenmez kaynağı olarak görmesinin meydana getirdiğini unutmamak gerekir.

Eserlerinde, sadece geçmişe ait hatıralarını canlı tutmaktan ve geçmiş zamanda yaşanmış hayatı bize nakletmekten başka herhangi ciddi bir gayesi olmayan Abdülhak Şinasi Hisar, gerek hikâyeye, gerek denemehatıra, gerekse biyografi türündeki eserlerinde bir devamlılık ve bir bütünlük sağlamayı başarır. Meselâ, sık sık aynı duygu, hayal ve hâtıraların tekrarlandığı *Boğaziçi Mehtapları*, *Boğaziçi Yalıları* ve *Geçmiş Zaman Köşkleri*'nin meydana getirdiği üçlüde yazar, çocukluğunun kaybolmuş masal cenneti içinde Boğaziçi medeniyetinin bütün güzelliklerini gözler önüne sererken, *Fahim Bey ve Biz*, *Çamlıcadaki Eniştemiz* ve *Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı* ve *Şeyhliği*'nin meydana getirdiği diğer üçlüde ise, bazı küçük farklılıklarla birbirine benzeyen üç geçmiş zaman adamının hayat hikâyeleri etrafında yine kaybolan zamanı anlatır. Aynı bütünleşmeyi antolojilerle, daha çok hatıralara dayanılarak hazırlanan biyografilerde de görmek mümkündür.

Yazara göre, Türkler, Fetih'in hemen ardından tabiat güzelliği bakımından İstanbul'un, hatta dünyanın en güzel köşelerinden biri olan Boğaziçi'ni keşfettikten sonra her iki kıyı boyunca başlattıkları imâr ve iskân faaliyetlerini ancak beş yüz yılda tamamlayabilirler. Fetih'ten sonra, yer adlarından başlayarak Türkleştirilen Boğaziçi sahillerinde halkımız beş asır boyunca, dünyanın belki en güzel ve en âhenkli medeniyetini ortaya koyarlar. Bu medeniyet dairesi içinde yer alan ve tabiatla oldukça güzel bir şekilde uyuşan Boğaziçi yalıları, kasırlar, sahilsaraylar, lebiderya evleri, bunları koruluklâr içinde tamamlayan eşsiz güzellikteki köşkler ve bahçeler ise, Türk mimâri dehâsının en kıymetli âbideleri arasındadır.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın ancak son zamanlarına yetişebildiği ve Boğaziçi Mehtapları'nda en küçük teferruatına kadar anlattığı Boğaziçi'nin asıl esrarı, Temmuz, Ağustos veya Eylül'ün on iki, on üç, tercihan on dört veya on beşine rastlayan gecelerinde bura halkının sayıları bazan iki yüz elliye varan kayıklara toplanarak, musiki eşliğinde, her iki sahil boyunca yaptıkları bir şehrayini andıran mehtap safalarıdır.

Bütün Boğaziçi'nde bayram sevincine benzeyen bir sevinç ve heyecanla beklenen mehtaplı gecelerde, Boğaziçi halkının daha çok his, hayal ve zevk avına çıkarak ruhlarını teskin ettikleni görülür. Gecenin ne zaman ve kimin tarafından tertip edileceği haberi çok önceden bütün Boğaziçi'ne fısıldandıktan sonra, mevki ve servetine göre birçok aile günlerce süren hazırlıklara başlarlar. Yazarın çocukluk cennetini renklendiren ve asırlardır anlatıla anlatıla bitirilemeyen mehtap safâlarının asıl büyüğü, musiki fasıllarındadır. Ay, ışığında, saz kayığı ortada, şehrayine katılan kabile onun etrafında olduğu halde hareket başlayınca, sessizlik arasından önce bazı kopuk sesler gelir, çalgılar akort edilir, bir takım mırıltılar, sayıklamalar duyulur ve hemen ardından muhteşem bir fasıl başlar. Sazlar bir fasıldan diğer bir fasla geçtikçe, sandal ve kayıklardaki insan kfilesi de sanki bir rüyaya dalarlar. Bütün Boğaziçi'ni inleyen saz sesleri insan ruhunun en gizli köşelerindeki sırları terennüm ederken tarifi imkânsız bir mânevî hava teşekkül eder. Tabiat, musiki ve insan ruhunun sarmaş dolaş olduğu bu âlemde bir an için bütün maddî engeller aşılır ve bütün ruhlar bu rüya âleminde yüzmeğe başlar. İliklere kadar nüfuz eden musiki fasılları devam ettikçe, sazı dinleyen kabile büyülenmiş bir halde, şiir ve hayalin ağırlığıyla kendilerinden geçerler.

Bu rüya âlemi iki kıyı boyunca aşağı yukarı üçdört saat kadar sürer. Vakit gece yarısına yaklaşınca saz susar; hemen ardından saz kayığıyla birlikte diğer bütün kayıklar da küreklerini hafifçe kıpırdatarak Kalender'den yavaş yavaş geriye dönmeğe başlarlar. Akıntısı pek olmayan bir yere varılınca, yeni bir fasıl için tekrar durulur. Fasıl sessizce dinlendikten sonra, yine topluca hareket başlar. Kimi harap, kimi muhteşem, kimisi yıkılacak gibi bel vermiş yalılarının önünden geçilerek Bebek koyuna varıldığında, mâzinin bir nevi sembolü olan sükut faslı başlar ve şehrayine katılan bütün herkes burada susmasını bilir. Sessizlik başlar başlamaz, mânevî güzelliğe kanmak üzere olan ruhlar bu kez içinde yüzdükleri maddî âlemin güzelliklerini, suları, gök yüzünü, ay ışığını, etraftaki tepeleri, mezarlıkları, selvileri ve tabiatın her yanını seyre koyulurlar.

Bu fasılda bilhassa hanımlar parlayan gözlerle birbirlerini süzer ve 'hayal âlemindeki sevgililerini düşünmeğe dalarlar. Hemen hiç kimsenin uyanmak istemediği ve ebediyete kadar sürmesini arzu ettiği içinde yüzdükleri rüyanın artık bu noktasında yazar, fânîlik duygusunun iyiden iyiye hissedildiğini belirterek "dağılış faslı"nı haber verir.

Ezânî saat beş, beş buçuğu bulunca; saz takımı, içine gireceği yalıya varıncaya kadar çalmağa devam ederek kafileden ayrılır. Böylece, Boğaziçi halkının en asil zevklerinden biri olan mehtap safası sona ermiş olur. Saz kfilesi daha çok, ya Kanlıca'da Suphi Paşazâde Sami Bey'in yalısına gider; kfile de birer ikişer İstinye ile Yeniköy arasında dağılır veya Yeniköy'de Sait Halim Paşa'nın yalısın misafir olur.

Hisar'a göre, mezarlıklar, selviler ve mezartaşlarıyla çevrili, ölülerle aynı havayı teneffüs eden Boğaziçi halkının bu ulvî âlemde sadece iki his ruhlarını doyurmağa kâfi gelir. Bunların biri, o gün henüz yok olmamış tabiat sevgisi, diğeri ise "musiki iptilâsı"dır.

Apayrı bir yaşama üslûbu, farklı bir edebiyat. ve musiki zevki, hatta dinî anlayışıyla bile İstanbul'un diğeri bütün semtlerinde yaşayan insanlardan ayrılan bahtiyar Boğaziçi halkı, Boğaz'ın esrarlı güzelliklerini yudumlarken, kendilerine sunulan nimetlerin de farkında, onlardan en iyi şekilde faydalanmayı bilirler.

Bu mütevekkil insanların meydana getirdiği ve Hisar'ın onları en küçük teferruatına kadar anlattığı Boğaziçi medeniyeti, aslında içine kapalı ve oldukça âhenkli bir medeniyettir. Sokak satıcılarından başlayarak yalıların en küçük fertlerine kadar bütün herkes musiki fasıllarının ritmine benzeyen bu medeniyet dairesinin içindeki müesses nizama uymak zorundadır. Helvacılar helvalarını bir âhenge uydurarak satarlar; kıyafetleri bile bir âhenk ve bir sistem içinde yapılan kayıkçılar küreklerini belli bir ritme uydururlar. Hatta dilenciler bile haftanın belli bir günü bir dua yahut bir ilâhi okuyarak dilenirler.

Yer yer aynı duygu ve hatıraların tekrarlandığı Boğaziçi Mehtapları, bir bakıma bütünüyle, Boğaziçi'nde yaşanan hayatın, tabiatla uyuşan medeniyetin ve tarihin aynası gibidir. Eserinde, tabiatla tarih duygusunun her yanına sinmiş olduğunu gördüğümüz Abdülhak Şinasi Hisar, yılların ardından, mâzi cennetinde kalan o eşsiz güzellikleri anlatırken, adeta o dünyada yeniden yaşar.

Kandil sönüp herkes dağıldıktan, bir medeniyet ve bir hususi âlem kaybulup yok olduktan sonra yazara düşen, o âlemde geçirdiği mutlu anları hatırlamak, canlı kalmalarını sağlamak için de, Boğaziçi Mehtapları'nda yaptığı gibi onları sergilemektir.

Bunun bir nevi devamı niteliğinde olan Boğaziçi Yalıları'nda ise yazar, yine çocukluk hatıralarının aynasından bu kez içinde doğup büyüdüğü Rumelihisarı'ndaki kendi yalıları ile, sık sık gidip geldikleri Kanlıca'daki yengelerinin yalısı etrafında II. Abdülhamid devri yalılarının iç dünyalarından ve burada yaşayan insanlardan bahsedecektir.

Yalılara tarihî ve estetik bir gözle bakmaktan çok, onları çocukluk hatıralarının ışığı altında canlandıran yazar, daha fazla, yalıların içlerini doldıran geçmiş zaman eşyalarıyla, mânevî çehrelerini meydana getiren insanlar ve bilhassa kadınlar üzerinde durur. Yazara göre Boğaziçi'nde teneffüs edilen mânevî hava, insan ruhunu saran bütün pislikleri temizlemeğe kâfi gelir. Burada hayat oldukça sessiz ve derinden yaşandığı için, akşamları birlikte çökuveren hüzün saatleri dışında, zaman mefhumunun adeta hiç farkına varılmaz.

Yazarın çocukluk dünyasını büyüleyen Kanlıca'daki yalı ve bu yalıda yaşayanlar ise, aslında, büyük medeniyetimizin haşmetiyle, Boğaziçi'nde yaşanan tarihin birer sembolüdür. Aile fertlerinin hepsini yaşlı kadınların meydana getirdiği bu yalı halkını hayata bağlayan tek bağ, din disiplini, âhiret inancı ve içinde yetişmiş oldukları medenî üslûptur. Konuşmaları, susuşları, duruşları ve düşünceleriyle sürekli olarak şiir söyleyen bu ümmî kadınlar, Boğaziçi'nin derin ve ruhları olgunlaştıran ikliminde büyümüşlerdir. Yaz geceleri bütün Boğaz halkıyla birlikte onlar da içki içer gibi "mehtap" içerler.

Boğaziçi'nde mevcut müesses nizam hayatın her köşesine öylesine sinmiştir ki, ermeni ve diğer misafir yabancı kadınların sandal gezintilerine çarşaf giyerek, yabancı erkeklerin, meselâ Pierre Loti'nin iki çifte bir kayak içinde başına fes geçirerek geldikleri görülür.

Kanlıca'daki yalıda küçük Abdülhak Şinasi'yi büyüleyen, masala benzeyen ve tek başına hayale dalınabilen bir eski zaman odası vardır. Küçük çocuk, geçmiş zamanla ilgili hulyalara dalmak, kaybolan zamanın içinde dolaşmak istedikçe, yalnız başına bu havuzlu odaya kapanır. Eski zamanları düşünmek, kaybolan hatıraların rüyasını yaşamak alışkanlığının yazarda böylece daha çok küçük yaşlarda başlamış olduğunu görüyoruz.

Boğaziçi Yalıları'nda yazarın zaman zaman dehşetli bir "fânilik" duygusuna kapıldığı da olur. Onun, ebediyeti maddî âlemde ve eşyalarda araması, yokluk duygusu üzerinde uzun uzun düşünmesi, çok çabuk bedbaht olmasına sebep olur. Onda kendisini derinden derine hissettiren fânilik duygusuyla, yalılı hanımların bilhassa akşam saatlerinde aynalar karşısındaki duygulanışları tam bir bütünlük teşkil eder. Akşam saatleri, bilhassa gurub, ona, devamlı alarak, günün sona ermesiyle birlikte insan ömürlerinin de sona erişini hatırlatır. Yazar, kitabın "Yıkılan Yalı" bölümüyle, yalılarla birlikte hiçbir acıma duyulmaksızın yok edilen, satılan ve dağıtılan bir medeniyete kendince bir ağıt yakar. Arada bir "acaba onlar sahiden var mıydı, o insanlar hakikaten yaşamışlar mıydı?" diye kendi kendine şüpheyile bazı haklı sorular yöneltirken, bu yıkılışı sessiz şeylerin bozgununa benzetir.

Çocukluğu herkeşe nasip olmayan müreffeh bir çevre içinde geçen Abdülhak Şinasi Hisar, Boğaziçi ve geçmiş zaman serisinin üçüncü kitabı *Geçmiş Zaman Köşkleri*'nde ise, içlerinde büyüdüğü ve hafızasında canlı hatıralar bırakan Büyükbabasının Büyükada'daki köşkü ile Çamlıca'daki "deli enişte"nin köşkleri çevresinde masala benzeyen o kaybolmuş dünyayı hikâye eder.

İçleri mûnis, tatlı, merhametli, çevrelerine şefkat ve muhabbet dağıtan insanlarla dolu olan *Eski Zaman Köşkleri* de, yalılarda olduğu gibi, eski zamanın, kaybolmuş çocukluk cennetinin birer sembolüdür. İçinde yaşadığımız bugünkü evlerden farklı olarak her köşesinden halâvet damlayan bu köşkerlerde, söyledikleri her sözün arkasından dua okuyan ve "niyâza inanan" insanlar vardır. Geçmiş uzun yılların ardından bakınca, bu köşkleri ve onların içindeki hayatı anlamak biraz güçtür. Yıllar sonra yazarın kendisi bile "Şimdi ben kendimi cennetten düşmüş bir adam gibi hissediyorum" diyerek yakındığı yer, Büyükada'da büyükbabasının iki binadan meydana gelen köşkü ve bahçesidir. Bu köşkerlerde, içlerine o günkü hayatın felsefesini sindirmiş, bugünün ölçülerine, göre oldukça garip insanlar yaşar. Meselâ, odasına düşen bir çöpü alıp maşayla faraşa atmak için hizmetçi tutan bir Mihricemâl Hanım vardır; marpuç yutarak midesini temizlemeğe kalkan başka bir temizlik hastası Rakım Bey vardır ve ömrü boyunca adadan çıkıp İstanbul'u görme isteği duymamış olan bir Hani vardır. Bütün bu insanları bugün anlayabilmenin çok güç olduğunu belirten yazar, bazan, modern romancıların yaptıkları gibi, eski zaman eşyalarına ve cansız varlıklara ruh vermekten de hoşlanır.

Aslında, onun diğer bütün eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de, bir medeniyeti ve bir dönemi aksettiren eşyalar oldukça önemli bir yer tutarlar.

İkinci masal dünyasını adadaki köşkün meydana getirdiği yazar, bu köşkte kalmış olduğu günler, geceleri çamlıkta ağaçların uğuldayıp garip sesler çıkarmasını da çok çeşitli duygularla izah eder. Yıllar sonra ise, tabiatla başbaşa geçirdiği o günlerin kendisine, varlığa ve eşyaya "pantheiste" bir gözle bakmayı öğrettiğini itiraf edecektir. "Sabahleyin bahçede ve bahçenin setlerinde ve balkonlarda, saksılarda veya vazolarda tabiatın mücevherlerine benzeyen, fakat bir kalb rikkati ve bir yüz güzelliği gösteren çiçekleri bulurum. Ve bütün gün birinden ötekine koştığım bu çiçeklerle âdeta sarhoş olurdum" der ve yalılarda olduğu gibi, bu masal dünyasının üzerinde bıraktığı tesiri, özellikle köşkün bahçesinde geçirmiş olduğu saatleri bir ömür boyu unutamaz. Kaybolan bir çok şeyin ardından gözyaşı döken yazar, geçmiş zamanla ilgili, köşklerde gördüğü her şeyi, en lüzumsuz sayılabilecek teferruatı bile anlatmaktan, hatta onlara değişik ve yeni mânâlar kazandırmaktan adeta zevk duyar.

Fânîlik duygusunun hissedildiği yerde, kendiliğinden bir ironi başlar. Köşklerde, altmış sekiz yaşın dönemecinden geçmiş zamana bakan yazar, kaybolmuş mutlu çocukluk günlerini anlattığı köşklerle birlikte kaybolan zamanın ardından bir takım fânî tesellilerle avunmağa çalışır. Edebiyatla uğraşmayı da bu tesellilerden biri sayarak, insanların yaşlandıkça daha pahalı oyuncaklara muhtaç, daha şımarık ve daha müstehlik olduklarını da belirtir.

"Benim hikâyelerim sadece hatıralarımı canlı kılan eserlerdir" diyen Abdülhak Şinasi Hisar'ın ilk romanı Fahim Bey ve Biz, elli üç yaşın tecrübelerini de beraberinde taşır.

Yazarın babasının arkadaşı olan Fahim tahsilini Galatasaray'da yaptıktan sonra bir süre Bâbîâli'de maaşsız olarak çalışmış Bursa eşrafından birinin oğludur. Biraz aile itibarını korumak biraz da babası İstanbul'a gelince içinde bulunduğu garip durumu anlamasın diye, bütün odaları bomboş büyük bir konak kiralayan Fahim Bey, vaktini bu boş odalarda keman çalarak geçirir.

Güzün birinse Londra elçiliğine üçüncü kâtip tayin edilince, kendince çok önemli gördüğü bu işe başlarken şehrin en büyük terzisine gidip bir sefaret katibinin iyi giyimli olabilmesi için ne lâzımsa yapmasını söyler. Bir süre sonra elçilik binasına kapılardan zor sığan, içine ısmarlanan elbiselerin doldurulduğu büyük bir ambar getirilir.

Fahim Bey, bu bir ambarı dolduran çeşit çeşit elbiseyi bir yandan bütün hayatı boyunca giymek mecburiyetinde kalırken, diğer yandan da yıllarca bunların borcunu ödemek zorunda kalacaktır. Gençliğinde, kendisine kızını verip damat edinmek isteyen bir çok Paşa ve beylerin teklif lerini kabul etmez, gider orta halli bir ailenin kızı olan Saffet Hanım'la evlenir. 1908 II: Meşrutiyet İnkilâbı'ndan sonra memlekette "teşebbüsü şahsî" modası başlayınca, Fahim Bey, Bursa ovasında pamuk yetiştirmeyi tasarlayarak, Dışişleri' ndeki görevinden ayrılır ve bu iş için bir sermaye sahibi aramağa koyulur. Toprak sahipleri başka başka kimseler oldukları ve hiç biri onu kendisine vekil tayin edip imtiyaz hakkı vermedikleri, hatta pamuk ekiminin nasıl yapılıp, sermayenin nerelere ve ne tarzda harcanacağı belli olmadığı için, sermaye sahipleri henüz tasarı halindeki bu projeden daha baştan cayarlar. Fakat Fahim Bey'in bundan sonraki hayatı bu işi gerçekleştirmek için kuracağı türlü türlü hayalî tasarıyla geçecektir.

Fahim Bey, bir yandan karısıyla birlikte küçük bir evde çeşitli maddî sıkıntılar içinde yaşarken, diğer yandan hayâlî şirketin getireceği büyük kazanç ve bolluk içinde huzur ve mutluluk dolu bir hayatın hesaplarıyla uğraşır. Uzun müddet çevresinde bulunan herkesi inandırdığı bu yalana ve hayâlî projeye kendini öylesine kaptırır ki, bütün maddî imkânsızlıklara rağmen, Galata'da Arslan Hanı'nda bir yazıhane bile kiralar. Kimselerin kapısını açmadığı bu yazıhaneye o her gün muntazaman gelir gider, şirket adına hayâlî alışverişlere, karşılıklı yazışmalara girer, mektuplar gönderir, kendisi bu mektuplara cevaplar yazar, hatta defterler ve dosyalar tutar, idare meclisi azaları seçer. Fahim Bey, işsiz geçen buradaki günlerinin sonuna doğru hulyalarının yanına bir de rüya katar. Onun bu rüyası da uzun süre çevresindekileri meşgul eder. Kirasını ödeyemeyince yazıhaneden taşınmak zorunda kalır. İşte tam bu sırada burada geçen hayâlî olaylar dıyulunca, çevresindekilerce "delirdiği" ilân edilir ve Fahim Bey'in hayatı böylece bir türlü gerçekleşmeyen hayaller arasında son bulur.

Romanında, az ya da çok bütün insanları biraz Fahim Bey olarak görme eğiliminde olan yazar, ölümsüz bir kahraman olan Fahim Bey'in şahsında onun gençliğinden başlayarak bütün bir ömür boyu kendi kendisinden, insanlardan, hayatın katı gerçeklerinden, olaylardan ve hemen her şeyden kaçan, düşlerindeki muhayyel dünyada yaşarken de herhangi bir aksaklık çıkarmayan garip bir adamın hayat macerasını anlatır.

Onun hayatı, kafasında kurduğu hayâlîyalar dünyaya kendisinden başlayarak çevresindekileri inandırmakla geçer. Hayatın gerçekleriyle bütün bağlarını koparan, bu yüzden de gerçek anlamda bir “Şarklı” tip olan Fahim Bey, görünüşte tarihî olaylar bakımından memleketin kaderini değiştiren Yunan, Balkan, I. Dünya Savaşları ve Millî Mücadele'ye rastlayan yıllarda İstanbul'da oturur; karısı, evi ve bir işi vardır, fakat hakikatte bütün bu olayların dışında, hatta onlardan habersiz, başka dünyalarda yaşar. Onun bütün hayatı, toplumdan, sorumluluklardan, içinde yaşadığı ve her an yüzyüze geldiği gerçeklerden kaçmakla geçer. Ara sıra, hayatın acı olan gerçek yüzüyle karşılaşır da, bundan ibret alacağına, aksine memnun olur. O, görünüşte ne tür bir başarısızlığa uğrarsa uğrasın, tek başına oynadığı “beğenilmişlik”, “fedakârlık” ve “medenîlik” oyunlarında kendince bir başarı sağladığı için memnundur ve bu yüzden kendi kendisini takdir eder. Girdiği her oyundan devamlı olarak mağlûp çıkan bu oyuncu, hemen her zaman bir muzaffer andırır. Onun bu türden olaylar karşısında çevresindekileri çileden çıkaracak dereceye varan sükûneti ve halim selim tavrı, muhayyel dünyasında son derece mutlu olduğunu gösterir. Bir İngiliz şirketine iş teklifinde bulunmak üzere büyük borçlar altına girerek Londra'daki randevuya zamanında yetişmesine rağmen kendisiyle görüşülmemesi, güzelim işinden ayrılarak Galata'da bir büro kiralaması, orada, işler gerçekten yolunda gidiyormuş gibi yazışmalar, dosyalamalar arasında kurmuş olduğu yalan dünyadaki hesapları, kâr ve zararları, hatta günlerce dedikodusu yapılan rüyası, onun bütün bir hayat macerasının özeti gibidir.

Kurduğu hayâlî şirketi tek başına yönetmek şeklindeki başlangıçta bir fantazi olan yalana zamanla kendisini inandırınca, bunu ciddi bir iş olarak benimseyen Fahim Bey, birçok mühim fırsatlara ve ikazlara rağmen, sıkı sıkıya bağlandığı bu dünyadan bir türlü kopamaz. Şirketin işlerine öylesine bağlanır ki, bir gün gelir onsuz yaşayamaz olur. Ancak gözlerini kapayıp da a hayâl âlemine daldığı zaman mesuttur. Herkesin kendisini uyuyor sandığı zamanlarda o, hayâlî işlerle, mektuplaşmalarla uğraşırken, belki hayatının en mutlu anlarını yaşamaktadır. Hesabını kitabını istemeye istemeye kapayarak evine gitmek üzere yazıhaneden çıktığı zamanlar, kâbuslu birer kâbus gibidir. Onun bu gibi karmakarışık ve mânâsız bir âleme düştüğünü hisseder. Onun bu gibi hareketleri ne kadar gülünç de olsalar, bunlara bir türlü gülemez ancak durup dururken tebessüm eder ve düşünürüz.

Yazar, romanda, Fahim Bey'in iç ve dış dünyasını doğrudan doğruya değil de, "biz" dediği çevresindekilerin hatıra, rivayet ve intibalarına göre sergiler. Yazarın babası, Baron de Lormans, Türtün Reji İdaresi'nin umûmi kâtibi, odacı, serbest

ticaret için taşındığı hanın kapıcısı, kadınlar ve Çamlıca'daki deli enişte, kimi şahsî menfaatleri, kimi kıskançlıkları yüzünden, ona başka başka gözlerle bakarlar. Fahim Bey, bu şekilde, değişik açılardan, çok boyutlu, tezatlarla dolu, karmaşık bir adam olarak karşımıza çıkar.

Aslında Fahim Bey'in, başkaları tarafından bilinen kişiliğiyle, büyük bir maharetle birçoklarından gizlemesini bildiği ve birbiriyle devamlı çatıştıkları halde, onun hiç açık vermediği, birbirine zıt iki kişiliği vardır. Bütün çarpıklıkları ve diğer insanlardan ayrılan hareketleriyle o, esasında hayatı pek de ciddiye almayan büyük bir roman kahramanıdır.

Fahim Bey'in, bir saatin tik taklarına benzeyen tekdüze hayatı bu şekilde sürüp gider, ama yazarın "biz" dediği çevresindeki kıskanç ve çıkarıcılar topluluğu bir ömür boyu devam eden onun büyük yalanına günün birinde artık inanmadıklarını adeta bağırarak ilân ederlerken, ona da "deli" damgasını vurmakta herhangi bir sakınca görmezler. Başlangıçta bu garip yalana yazarın kendisi de inandığı, saklandığı her yerde Fahim Bey'i arayıp bulduğu, onunla konuşmaktan memnunluk duyduğu ve bir bakıma kendisini onda bulduğu halde, bir gün gelir o da, biteviye tekrarlanan aynı şeylerden sıkılır, kahramanıyla karşılaşmamak için karşı kaldırıma geçmek zorunda kalır. Öyle bir zaman gelir ki, herkes gibi o da, Fahim Bey'in deliliğine inanır ve bu kanaatin ardından bütün ayrıntılarıyla, hem de acımasızca, ondaki delilik belirtilerini anlatmağa koyulur. Bir süre sonra ise, bütün bu hareketleri değişik şekillerde yorumlayarak Fahim Bey'i temize çıkarmak için büyük bir gayret sarfetmek zorunda kalır.

İnsanoğlunun saflık perdesine bürünerek bütün saplantılarını, hayattan kaçışlarını, dış görünüşünün altında sakladığı hakiki yüzünü sergileyen yazar, Fahim Bey tipiyle aslında, insanoğlunun içindeki gizli beniyile, aralarında yaşamak zorunda kaldığı diğer insanlar için adeta bir maske gibi takındığı zâhirî beni arasındaki çatışmayı ve trajikomiyi anlatır.

Fahim Bey ve Biz'de, insan denilen muammanın hem toplum karşısındaki görünüşünü, hem de iç dünyasını büyük bir ustalıkla sergileyen Abdülhak Şinasi Hisar'ın bu sevimli tipinde hemen herkes az ya da çok kendisini bulabilir. Diğer bir deyişle yazar, üç aşağı beş yukarı hepimiz biraz Fahim Beyizdir demeğe getirir.

Yayınlandığı günden itibaren büyük bir ilgiyle karşılanan roman hakkında çeşitli yazarlar çeşitli değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bir kısmı tek yanlı olan bu değerlendirmelerde Abdülhak Şinasi Hisar'ın roman kahramanı toplumsal sorumluluklardan kaçan, hayatı dümdüz bir kişi, oluşu yüzünden eleştirilirken (R. Mutluay), bazılarınca da kahraman, çökmekte olduğu halde, hâlâ azametli görünmeğe çalışan Osmanlı İmparatorluğunun bir temsilcisi olarak nitelendirilmiştir (M. Kaplan).

Romanın bu tarzda en genele seslenen konusu yanında, değişik bir anlatım tekniğiyle yazılması ve yayınlanışından bir yıl sonra ödül kazanması, ilgi alanını genişletirken, yazarın da şöhrete kavuşmasını sağlar.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın ikinci romanı *Çamlıcadaki Enstemiz* de, prototip oluşu bakımından, yer yer Fahim Bey'i hatırlatan ve "deli enişte" adıyla anılan Hacı Vamık Beyefendi'nin hayatı çevresinde kurulmuş, bir romandan çok, parça parça . hatıralardan meydana gelen bir eserdir.

Romanın daha ilk sahifelerinde "kadri bilinmeyen ve nice akıllı geçinenden daha akıllı" bir tip olarak tanıtılan "deli enişte", sık sık memuriyetle gittiği Arabistan çöllerinde nice hulyalar ve tasarımlardan sonra satın aldığı, uzun tereddütler sonucu her yanını yeşile boyattığı Çamlıca'daki köşkünde, içi bir antikacı dükkânını andıran eski zaman odasında oturur. Memuriyetle gittiği yerlerde rahat durmadığı, rüşvet alıp halka zulüm yaptığı iddiasıyla sık sık azledilen "deli enişte", aylar süren uzun yolculuklardan sonra, taşınması oldukça güç büyük eşya denklerini de beraberinde getirerek İstanbul'a, Çamlıca'daki köşküne gelir. Köşkte bir süre kalır, babasının ricasıyla koparılan yeni bir memuriyet için tekrar uzak bir Arabistan vilâyetine gitmek üzere yola çıkar. Bu yüzden köşke taşınan eşya denkleri hiç bir zaman fırsat bulup da açılmazlar. Hayatının büyük bir bölümünü Arabistan vilâyetleriyle İstanbul arasında gidip gelmekle geçiren "deli enişte"nin son gittiği yerden azledildiği sırada babası ölür. Bunun üzerine kendisine bir daha memuriyet verilmez ve artık o da böylece bir ömür boyu rüyaların dolduran, köşküne kavuşmuş olur.

Hacı Vamık Beyefendinin hayat macerası Fahim Bey'inkinden oldukça farklıdır. Hem Fahim Bey ne kadar batı kopyası bir adamsa, "deli enişte" de o kadar şarklıdır: Fahim Bey'in adı hayatının ta sonlarına doğru "deli"ye çıktığı halde, Vamık Beyefendi daha baştan "deli enişte"dir.

Delişmen tabiatlı ve filozof geçinen "deli enişte"nin huysuzlukları, kazanlar içinde türlü türlü yemek pişirmek gibi garip huyları, çocuklarla birlikte at cambazhanelerinde gezip tozmaları, çeşit çeşit şaklabanlıkları, çocuksu hareketleri ve kompleksleri, tam anlamıyla, artık tarih olmuş bir medeniyetin ifadesi gibidir.

Çamlıca'daki köşkün varlığı ise, eniştede, memuriyetle ondan uzaklaştığı zamanlarda adeta kişiliğiyle birleşir ömrü boyunca, güzelce tamir ettirip gönlünün istediği gibi bir yuva yapmağı tasarladığı Çamlıca'daki köşk, halanın kendisini

terketmesi üzerinde ondaki bütün anlamını kaybeder. Bu kez köşke yabancı kadınlar girip çıkar, yaşlı enişte onlarla günlerce gönül eğlendirir. Sonunda, bütün bu çılgınlıklara dayanamaz ve hastalanarak yatağa düşer. Hastalığında ise, artık kendisiyle birlikte harab olmuş köşkü satıp İstanbul'da küçük bir eve yerleşmek ve orada yorgun vücuduyla ruhunu dinlendirmek, biraz da ibadetle meşgul olmayı tasarlamaktadır. Fakat bu arzusuna kavuşmadan, hayalleri arasında, terkedilmiş biri olarak hayata gözlerini kapar.

Yazarın zaman zaman birçok akıllı geçinene taş çıkartacak şekilde akli başında gösterdiği, bazan da dengesiz bir tip olarak karşımıza çıkardığı "deli enişte", başlangıçta çocukluk günlerini hatıraları içinde hikâye edilirken, onun şahsiyetinden çok, içinde yaşadığı çevre üzerinde durulur. Yazar, eniştesinden çok, Çamlıca'daki köşk, etrafında her bakımdan insicamlı olan bir toplumun bütün âdet ve geleneklerini, gündelik hayatını, dünya ile âhiret arasında sadece farazi bir çizginin bulunduğu imân dolu evlerin mânevî havasını ve bunları hazırlayan şartları da uzun uzun anlatır.

Zaman olarak, II. Abdülhamid devri sonları ile I. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarını içine alan eserde, Vamık Beyefendi'nin macerasıyla birlikte, kaybolan bir medeniyet dairesinde yer alan adım başı türbelerden, camilerden, tekkelerden, zikirlerden, gökyüzünden nur yağan Ramazan gecelerine; adaklardan muska ve büyülere, nazar, uğur ve sadakadan cinlere, perilere kadar o günkü gündelik hayatının içine giren birçok olay ve adetin de hikâye edilmiş

olduğunu görürüz. Bütün bunlarla, yazar, bizi, Osmanlı cemiyetinin inanç yüklü aile hayatının en mahrem köşelerine kadar sokmağa çalışır.

Çamlıcadaki Enistemiz'in, yazarın diğer romanlarından ayrılan yanı, bunun bir hikâyeden çok, sadece gelenek ve görenekle birleşen bazı özelliklere sahip bir şahsın etrafında, kaybolan bir dünyanın değerlerini hatırlatmak için yazılmış bir hatıralar bütünü olması, bu yüzden de mahiyeti bakımından geçmiş zaman üçlüsüne daha yakın bulunuşudur. Bunun için *Çamlıcadaki Enistemiz*'in, yeyip içişimizden yatıp kalkışımıza kadar toplumumuza ait âdet ve geleneklerin birçoğunu hayattan yazıya geçirmeğe çalışan bir eser görünümünde olduğunu söyleyebiliriz.

Abdülhak Şinasi Hisar, üçüncü romanı *Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı* ve *Şeyhliği*'nde de, diğerlerinde olduğu gibi, yine çocukluk hatıralarından hareket ederek, uzak akrabalarından bir kadının garip bir adam olan oğlunu anlatır. Romanın esasını, ailesinden kalan mirası alafrangalık uğruna zevk ve safa içinde tükettikten sonra Çamlıca'da harap bir evde açtığı tekkede fakir Bektaşî şeyhi hayatı yaşarken çıldırarak ölen Ali Nizamî Bey'in birbirinden tamamen farklı iki dünyaya ait hayatı meydana getirir.

Çamlıcadaki Enistemiz gibi hem şekle, hem muhtevaya ait roman özelliklerinden uzak olan eserde Ali Nizamî Bey, önce, Büyükkada'daki Nizam Caddesinde babasının köşkünde oturan, Avrupaî bir özentilik içinde kumar oynamaktan kuş bakmağa, çiçek yetiştirmekten avlanmağa, alafranga musikiden deniz avcılığına, ata, arabaya ve kadınlara kadar birçok merak uğruna ailesinin parasını son kuruşana kadar harcayan "alafranga" bir tip olarak tasvir edilir. Anasıyla babası ölünce, Ali Nizamî Bey, kalan mirası kardeşiyle paylaşır ve kendi hissesine düşeni kısa zamanda tüketir. Böylece beş parasız kalan kahramanımız, bu defa dünyadan elini eteğini çeker ve daha önceki hayatının tam aksine, Bektaşî Babalığına özenir. Çamlıca'da viran bir evde açtığı tekkeye benzer bir yerde tek müridi eski lalası Hüseyin Ağa ile birlikte bir süre oturduktan sonra çıldırır, sonunda da ölür.

Yazar, hikaye boyunca, Fahim Bey'de olduğu gibi, Ali Nizamî Bey'i de kendi gözlemlerinden çok çevresindekilerin dedikodu ve söylentilerinden hareket ederek anlatır. Esas yapısını Ali Nizamî Bey'in birbirinden uzak ve birbirine zıt iki hayat tarzının meydana getirdiği hikâyede, kahramanın garip kişiliğiyle yazarın ona bakışını ve onu canlandırışını birbirinden ayırmak güçtür.

Yazarın, kahramanına bakış tarzının esasında ise daha çok alaycılık ve istihza göze çarpar. Onun anlattıklarına göre Ali Nizamî Bey, alafranga hayatın bolluğu içinde yüzerken normal insanların gözünde ne kadar gülünç karşılanıyorsa, dünyadan el etek çekip Bektaşî Babası olduktan sonra da o kadar garip bir durumdadır. Yazar ayrıca Ali Nizamî Bey'in alafrangalıktan alaturkalığa geçişine sebep olan ferdî ve toplumsal sebepler üzerinde, ardarda gelen ölümler ve mâlî güçlükler gibi, çok sathî şeyler dışında pek durmaz. Bu yüzden, canlândırmış olduğu kahramanındaki değişimi bir takım ruhsal dengesizliklerle izaha çalışması, hikâyenin inandırıcılığını kaybedip roman kişisini de yapmacık bir kahraman durumuna düşürdüğü gözden kaçmaz. Bütün bunlara karşı haklı bir sebep olarak, yazarın bu romanı yazarken ne bir roman kahramanı yaratmak, ne de alafrangalık ve alaturkalık meselesini tartışmak şeklinde bir amacı olmadığını da söyleyebiliriz. Meseleye bu açıdan bakınca, yazarın Ali Nizamî Bey tipi aracılığıyla, hikâyenin ilk bölümünde İstanbul'un "alafranga" hayatını, ikinci bölümünde de "alaturka" hayatını anlatmağa çalıştığı ferdî plânda da olsa, Türk toplumunda Tanzimat'tan beri görülen doğubatı çatışmasını sergilemek istediği anlaşılmaktadır.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın edebî şahsiyetlerle ilgili biyografik eserlerinin ilki *İstanbul ve Pierre Loti* adını taşır. Eser, biyoğrafik bir incelemeden farklı olarak, birbiriyle ilgili yirmi beş kadar makalenin bir araya getirilmesinden meydana gelir.

Fransız yazarının çeşitli tarihlerde İstanbul'u ziyaretlerinde kalmış olduğu evleri, büyük bir hayranlık duygusu içinde gezip dolaştığı yerleri, İstanbul halkının kendisine gösterdiği candan ilgiyi ve onu bize bağlayan şeylerin nele olduğunu uzun uzun anlatan yazar, kitabında daha çok, Loti'nin İstanbul'a dair *Supremes Visions D'orient* adıyla yayınladığı hatıralarına ve İstanbul'da onun etrafında meydana gelen hikâyelere bağlı kalır.

Abdülhak Şinasi Hisar, bir Türk kadar Osmanlı ve İstanbullu saydığı Loti'nin bilhassa, bütün Hristiyan Avrupa'nın aleyhimize ayaklandığı 1914'lerde yayınladığı *Müdafaalar* kitabıyla tek başına milletimizi ve medeniyetimizi savunmasını unutamaz.

Fransız Bahriyesi'ndeki resmi görevi dolayısıyla Japonya'dan Çin'e, Mısır'dan İran'a, Arabistan'a, Afrika ve Amerika'ya kadar uzanan geniş bir sahada seyahat eden Loti, ilki 1876'da olmak üzere 1877, 1903, 1910 ve 1913'te tam beş defa da İstanbul'a gelir ve üçüncü gelişinde iki yıl, sonuncusunda da bir yıl burada kalarak şehrin en ücra köşelerini dolaşıp tanıma imkânı bulur.

Gezip dolaştığı ülkeler hakkında yazmış olduğu şeyler Fransa'da büyük bir ilgiyle takib edilen Loti, elli cilode yaklaşan külliyatıyla, I. Dünya Savaşı'ndan önce ülkesinin en çok okunan birkaç yazarından biridir. Eserlerinden birkaçının konusunu hayranı olduğu ve bütün bir Osmanlı tarih ve medeniyetinin sembolü olarak gördüğü İstanbul'dan alan Loti, özellikle *Supremes Visious D'orient* İstanbul'a gelişlerinde kaldığı evleri, şehri son ziyareti sırasında Saray tarafından kendisi için hazırlanan resmi töreni; bir Kadir gecesi Yenikapı Mevlevi'hânesi'nde semâ âyinine katılışını, Topkapı Sarayı'nda adına verilen ziyafeti ve karşılaştığı daha birçok şeyi anlata anlata bitiremez.

Pierre Loti'nin, bir millet ve medeniyet olarak bize duyduğu muhabbete karşılık, bir nevi kadirşinaslık kabilinden, bir yandan "Pierre Loti Muhibleri Cemiyetinin" kurulmasına yardım ederken, diğer yandan da *İstanbul ve Pierre Loti*'yi hazırladığını belirten Abdülhak Şinasi Hisar, kitabında, bilhassa onun, Türkiye'nin ve Türk milletinin geçmişte kalan güzelliklerine duyduğu hayranlık üzerinde durur.

Biyoğrafi dizisinin ikincisi olan *Yahya Kemâl'e Veda*, ilkinin andırır şekilde, çoğu daha önce yayınlanmış bazı yazıların büyük şairin ölümü üzerine bir araya getirilmesinden meydana gelir. Küçük hacimli eser, Abdülhak Şinasi Hisar'ın, Yahya Kemâl'i tanıdığı Paris'teki hayatını anlatmakla başlar, yurda dönüşünde Türk Ocağı'nda Osmanlı tarih ve medeniyeti üzerine verdiği konferanslar, kendisine gönderdiği birkaç mektup, İstanbul'a dair anlattıkları ve bellibaşlı bazı şiirlerinin genel bir değerlendirmesiyle son bulur.

Yahya Kemâl'i 1905'de Paris'te tanıyan Abdülhak Şinasi Hisar, onunla kurduğu sıkı dostluğu daha sonraları İstanbul, Paris, tekrar İstanbul ve Ankara'da olmak üzere elli yıldan daha uzun bir süre devam ettirir. Yarım asrı aşan bu dostluğun canlı hatıraları arasına birkaç mektupla, şairin sohbetleri sırasında tuttuğu manzum nükte ve lâtifeleri de ekleyen yazar, şairin 65. doğum yıldönümünde yayınladığı yazıyı da kitabına alır.

Yahya Kemâl'in Paris'te birçok arkadaşından farklı şekilde hemen çoğu Quartier Latin çevresinde geçen hayatı, burada Jean Morreas ile tanışması, tarih şuuru kazanması, genç bir şair olarak İstanbul'a dönünce etrafında teşekkür eden kültür halkası üzerinde de durulan eserde, onda daha Paris'te başlayan az, fakat özlü yazmanın sırlarından da sözedilir.

Bir kuyumcu titizliğiyle yıllarca uğraştıktan sonra yazdığı şiirlerini, tercüme rübailerini ve nesir yazılarını kitap haline getirme hazırlığı içinde, hayata gözlerini kapayan Yahya Kemâl, yazara göre, hayatının meyvesini görme mutluluğuna kavuşamaz.

Kitap boyunca Abdülhak Şinasi Hisar'ın, Yahya Kemâl'in edebiyat tarihimiz açısından son derece kıymetli olan ve bilinmeyen bazı ilginç yanlarını değerlendirirken, ciddi gözlem ve tenkitlerden çok, dostluk duygusuyla hareket ettiğini görürüz.

Biyografilerin üçüncüsü olan Ahmet Hâşim ise, diğerleri gibi yine daha önce yayınlanmış yazılardan meydana gelen bir derleme olmakla beraber, mahiyeti bakımından hem türüne daha yakın oluşu, hem de doyurucu bir muhtevaya sahip oluşu açısından onlardan biraz ayrılır

Eser, Ahmet Haşim'le Abdülhak Şinasi Hisar'ın otuz yılı bulan yakın dostluklarını büyük ölçüde aksettirmesi ve bu konuda yapılan başka incelemelerde bulunmayan gözlemlerle karşımıza değişik bir Ahmet Haşim portresi çıkarması bakımından da ayrı bir önem taşır.

Çeşitli uzunlukta yirmi üç makaleden meydana gelen eserde, ancak sözü edilen yakın dostluk sonucu ortaya çıkan şairle ilgili bazı yeni bilgiler edinirken, diğer yandan da Ahmet Hâşim'in sanatçı kişiliğini açıklayan bazı olayların anlatıldığını görebiliriz.

Aslında kendisiyle kurulan dostluğu sürdürmenin oldukça güç olduğu Ahmet Hâşim'le Abdülhak Şinasi Hisar'ın Galatasaray Lisesi'nde başlayan arkadaşlıkları, Yahya Kemal'de olduğu gibi, tâ şairin ölümüne kadar sürer. Bu uzun müddet içinde Ahmet Haşim'in sanatçı kişiliğiyle olduğu kadar zevkleri, iyi kötü birçok alışkanlıkları, fizikî ve ruhi hususiyetleriyle de ilgilenmekten geri kalmayan Hisar, yeri gelince, onun bütün bu özelliklerini de anlatır.

Eserin sonuna eklenen oldukça ilginç beş mektup ise, bütün savrukluğuna rağmen bu derlemeyi zenginleştirmekte ve değerini arttırmaktadır. Biyografi adıyla yayınlanan bu üç eseri de ciddi birer edebî inceleme yahut tenkit olarak görmek yerine, bunlara, ele alınan kişilerin Abdülhak Şinasi Hisar'la olan ilişkileri açısından bakıldığında, onlarda biraz da Hisar'ın kendisine rastlamanız mümkündür. Bu yüzden, bu üç esere, ilmî araştırmalar için başvurulacak kaynaklar yerine, zevkle okunabilecek sohbet türünde eserler olarak bakmak daha yerinde bir hareket olur.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın antoloji olarak hazırladığı eserlerin ilki, *Aşk İmiş Her Ne Vâr Âlemde* adını taşıyan küçük kitaptır.

Yazarın, gençlik yıllarından başlayarak yıllarca süren bir dikkatle, çeşitli yerlerde görüp okuduğu, beğendiği ve not ettiği aşk ve seveda üzerine söylenmiş mısra ve beyitlerden yapmış olduğu bir derleme olan eserde, seçilen parçalar belli bir sıralama yerine, yazarın kendi zevkine göre bir sıra takip ederler.

Eserin başında yer alan kısa değerlendirmede yazar, divan şairlerinin bazı özellikleriyle, atalarımızın aşk duygularını ve hayallerinde yaşayan sevgili imajını ele alır.

Divan şiirini edebiyatımızın “has bahçesi” olarak gören yazar, divan şairlerinin de dikkat ve itina ile okunmak istendiğini; bu şairlerin, beşerî, dünyevi hislerle birlikte aşk ve sevdayı da derinden derine duyduklarını söyleyerek, bu zaman şairlerinin “hayatın gündelik icaplarının değil, bütün zamanlara ait beşerî hislerin, aşkların, kâtipleri” olduklarını, “beyit ve mısralarının da, birer darbimesel gibi, nesilden nesile geçerek” duyulduğunu belirtir.

“Hüsn ü ân», “Heva vü heves”, “Aşk u garam”, “Kâm u vuslat” gibi kendi içinde bazı bölümlere de ayrılan bu küçük hacimli eser, bir yandan divan ve Tanzimat sonrası şairlerinin aşka bakışlarını sergilerken; diğer yandan da şairlerin divanlarıyla diğer başka eserlerine girmemiz için bir kapı açmış olur.

Yazarın, muhteva bakımından geçmiş zaman serisi içine girerken, şekil bakımından antolojilerin ikincisi olan eseri ise *Geçmiş Zaman Fıkraları* adını taşır.

Eserin başına koymuş olduğu önsözde yazar, parça parça da olsa, kitapta yer alan bütün fıkralarla geçen zaman içinde hayatın mânâlarını ahenklerini ve tadlarını duyurmak istediğini belirtir.

“Evvel zaman içinde”, “Sultan Hamid zamanları” ve “Meşrutiyet zamanları” gibi bölümlerde, fıkralarla birlikte, tarihimizle yakından ilgili, kısa fakat özlü bilgilerin de yer aldığı eser, her şeyden önce, yazarın diğer eserlerinden âşinası olduğumuz üslûbunu da taşımaktadır.

Tarihi zaman bakımından Sultan III. Selim devrinden başlayarak II. Meşrutiyet'e kadar uzanan bir dönemi kapsayan eserde, yer yer yazarın şahsî hatıralarıyla da zenginleşen, bazıları kitaplardan alınma, bazıları da başkalarından duyularak öğrenilmiş sayıları yüzleri asan fıkra yer almaktadır.

Başlangıçta kendinden önceki alemin, daha sonra yaşadığı zamanın portresini yazar, bir yandan da seçilişinden anlatışına kadar, bütün bu fıkralarla kendisinin o canlı, tatlı, titiz ve çelebi tavrını aksettirmekten geri kalmaz.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın ölümünden önce kitap halinde yayınlanan, yukarıda belirttiğimiz on bir eserinden başka, *Edebiyat-I Cedide*, *Geçmiş Zaman Edibleri*, *Romana Dair*, *Abdülhak Hamid* ve *Süleyman Nazif* adlarını taşıyan ve yayına hazır durumda birkaç eseri daha bulunduğu çeşitli yerlerde zikrediliyorsa da, henüz bunların hiç biri kitap olarak yayınlanmakıkları gibi, yazarın çeşitli zamanlarda yayınladığı deneme ve tenkit yazıları da kitaplaşmamış bir halde gazete ve dergi sahifelerinde durmaktadır.

YAZARIN KRONOLOJİK SIRAYA GÖRE ESERLERİ

1. Fahim Bey ve Biz (Roman) 1941, 3.baskı 1955
2. Boğaziçi Mehtapları 1943,1956
3. Çamlıca'daki Eniştemiz (Roman) 1944,1956
4. Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği (Roman) 1952
5. Boğaziçi Yalıları, (Hatıralar) 1954
6. Aşk İmiş Ne Var Alemde (Seçme Mısra ve Beyitler) 1955
7. Geçmiş Zaman Köşkleri (Hatıralar) 1956
8. Geçmiş Zaman Fıkraları 1958
9. İstanbul ve Pierre Loti (Hatıralar)1958
10. Yahya Kemal'e Veda 1959
11. Ahmet Haşim Şiiri ve Hayatı 1963

BİRİNCİ BÖLÜM: BİR ÖLÜM HABERİ

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Bursa : "Prusa"dan gelmiştir. Bithynia kralı Prussias I'in (MÖ 230-218) yönetim merkezi yaptığı kent. Onun adından hareketle Prusa diye anılır oldu. Kent Osmanlıların eline geçtikten sonra Prusa adı ile Türklerin ağzından zamanla Bursa'ya dönüştü.

Çetine : Yugoslavya da şehir. Karadağ'ın eski başkenti.

ŞAHİS İSİMLERİ

Ahmed : 1-Daha pek çok, methedilmiş olan.

2- Erkek adı

Fahim, Fahime : (a.s fahm'den c:fiham) : Fahametli, çok kuvvetli, itibar ve nüfuz sahibi olan. Erkek ismi. (Ahmet) Fahim Bey.

Fahim : (a.s.fehm'den) anlayışlı, akıllı.

KOZMİK ZAMAN

Gün : Yirmidört saatlik zaman dilimi

Gece : Akşamdan sonra yatsıya kadar olan zaman.

İKİNCİ BÖLÜM: BABAMIN ANLATTIKLARI

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Babıali: Osmanlılar döneminde İstanbul'da Sadrazamlık, Dahiliye ve Hariciye Nezaretlerinin bulunduğu yapı. Gülhane Parkı ile Babıali Caddesi arasındadır. Uzun zamanlar Osmanlı Devletinin Sadrazamlık binası olarak kullanılmıştır. 17. Yüzyılda yapılan ilk ahşap binanın yerine, Abdülmecit tarafından bugünkü kargir bina 1843 de yeniden yaptırılmıştır. İstanbul temsilciliği ve daha sonra İstanbul Valilik konağı olarak kullanılmıştır. Mecaz olarak Osmanlı hükümeti, yönetimi ve otoritesi olarak kullanılmıştır. Resmi daire olarak kullanılmasından dolayı buraya "Kapı" denirdi, Babıali yüksek "Kapı" alnamına da gelirdi.

Beyoğlu: Marmara bölgesinde İstanbul kentini oluşturan ilçelerden biri. Pera eski ismidir.

Galatasaray: İstanbul'da, Beyoğlu'nda bir okulun ismi.

Hariciye: İstanbul'da Dışişleri Bakanlığının bulunduğu yerin ismi.

İstanbul: M.S. dördüncü yüzyılın başlarında, burayı adeta yeniden kurarak Roma İmparatorluğu'nun Roma'dan sonra en önemli kenti durumuna getiren İmparator Constantinus'un adından gelir. Uzun zaman "Constantinus'un Kenti" anlamındaki Constantinopolis adıyla anılan kent bir süre sonra Polis diye anılır oldu. Kente yada kente doğru anlamındaki "eis ten polis" zamanla "Stenbol" "Estanbul" gibi biçimler alarak sonunda İstanbul'a dönüştü.

Sirkeci: İstanbul'da semt. Haliç'in güneybatı ağzı kenarından, Bahçekapı ile Sarayburnu semtleri arasında yer alır. Bizans devrinde İstanbul surlarının Bonos (Kungos) kapısı önünde bulunuyordu. Bu devirde surlar ve önündeki deniz karaya doğru bir girinti meydana getiriyordu. Bugünkü Sirkeci garının bir kısmını da kapsayan bu girinti sonradan kumla doldu. Surların bu kesmi 19.yüzyılın ikinci yarısında demiryolu ve istasyon yapılırken yıkılarak ortadan kaldırıldı, yalnız bazı kapı adları kaldı, Bahçekapı ve Demirkapı. Son yıllarda Sirkeci kesimi Marmara kıyısını boylayan sahil yolunun yapılması ile önemli değişikliklere uğradı. Eski gümrük depoları yıkılarak kıyıda geniş bir cadde açıldı. Sirkeci araba vapuru iskelesi genişletildi. Sirkeci semtinin yerleşme kesimi İstanbul'un Eminönü ilçesi merkez bucağının Hocapaşa Mahallesi içinde yeralır.

ŞAHİS İSİMLERİ

Taşçıyan Serkis: Sarraf'ın ismi.

KOZMİK ZAMAN

Akşam: Akşam vakti güneş tam battıktan sonra başlar. Batı tarafta kırmızılıktan sonra görünen beyazlığın kaybolmasına kadar sürer.

Akşam saati: Mevsime göre güneşin batış saati.

Akşamın karartısı: Güneşin battışından sonra görülen gökyüzündeki karartı.

Batan Güneş: Güneşin ufukla birleşip daha sonra kaybolması.

(Her) sabah: Tanyeri ağırmasının belirmesinden itibaren başlar, güneşin doğacağı vakte kadar sürer.

(Her) Sabah saatleri: Sabah namazı vaktinin girmesi ile güneşin doğması arasında ortalama bir saat vardır. Sabah ezanları genellikle güneşe bir saat kala okunur. Güneşin doğmasına kadar olan bu dilim sabah saatleridir.

Öğlen: Herşeyin gölgesi son haddine kadar kısalıp nihayet doğuya doğru uzamaya başladığı anda öğe vaktidir. Herşeyin gölgesi, kendi boyunun iki misli oluncaya kadar devam edder.

Öğleden evvel: Sabah ile öğlen arasındaki zamandır.

Gece: Akşam ile yatsı arasındaki zamandır

Gündüz: Güneşin doğuşundan batışına kadar olan zamandır.

Geceleyin: Gece saatleri.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ESVAPLAR

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Londra: İngiltere'nin başkenti Thames ırmağının iki yakasında kurulmuştur. Dünyanın sayılı büyük kentlerindendir.

ŞAHİS İSİMLERİ

Abdülhak Hamit: (1852-1937) Türk şair ve oyun yazarı. Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinin batıya açılan yenilikçi şairlerindendir. Ünlü Makber eseri ünlüdür..

Rafael: Sefaret Başkatibi.

Sefir Paşa: Türkçe bilmiyen bir memur.

KOZMİK ZAMAN

Günler ve yahut gecelerin muayyen birer saatlerinde: Gün veya gecenin herhangi bir saatinde.

Her mevsim arası yaz:

Mevsiminde: O mevsimde.

Mevsimlik: Mevsimine göre.

Sonbahar: Yaz ile kış arası bir mevsim. Eylül, Ekim ve Kasım aylarıdır.

DÖDÜNCÜ BÖLÜM: FAHİM BEY'LE SAFFET HANIM

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Sultan Mahmut II Türbesi: Divan yolundadır. 1840 da Abdülmecit tarafından babsı Mahmut II için yaptırılmıştır. Mimarı Karabet Balyan olan türbe ampir uslubunda yapılmıştır. Dış duvarları beyaz mermerle kaplıdır. Abdülhamit II nin sandukası da buradadır.

ŞAHİS İSİMLERİ

Safvet: 1- Saflık, halislik, temizlik, paklık, arılık.

2- Erkek ve bayan adı.

Şahsen: 1-Şahıs itibarıyla, şahısca, cisimce.

2- Kendi.

3- Yalnız uzaktan görerek.

KOZMİK ZAMAN

Akşam ezanının başladığı saat: Güneşin battıktan sonraki zaman dilimi. Akşam namazı vakti görüşü Hanifi mezhebinin sahibi İmam-i Azam'ın görüşüdür. Türkiye'deki akvimler bu görüşe göre hazırlanmıştır.

Ezani saat: Ezan saatları.

Güneşe uyan bir saat: Güneşin olduğu saatler.

Güneşin battığı an: Akşam saatinin başlangıcı.

Namaz vakitlerini bildiren saatler: Ezanın okunduğu saatler.

Saatlerin 12'ye ayar edildiği zaman: Akşam ezanı saati.

Yarım saat: 30 dakika.

Yatsıdan sonra: Akşam namazının vakti çıktıktan sonra yatsı namazı başlar sabah namazı vaktine kadar sürer.

BEŞİNCİ BÖLÜM: KÜÇÜK EV VE DÜNYA HABERLERİ

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Alibey Köy: Haliç'i meydana getiren iki vadiden Alibey deresinin aşağı kesiminde bir çiftlik olarak kuruldu, mandıra ve bostanlarıyla büyük şehrin süt ve sebze ihtiyacını karşılayan bir köy halini aldı.

Bazar de la Charit: Fransa da yanan bina.

Bursa Ovası: Bursa'nın doğu-batı doğrultusunda uzanan tektonik kökenli bir ovadır. Yenişehir Ovası, Manyas Gölü, Gönen Ovası, gibi çukur alanlar dizisi içinde yer alan Ulubat Gölü var.

Canterburry: İngiltere'de kent. Stour ırmağı kıyısında yer alır, İngilizlerin en eski Piskoposluk merkezlerinden biridir.

Comedie Française: Fransa da yanan bina.

Kağıthane deresi: Terkos Göl'ü doğusunda Kağıttepe'den çıkarak Kemerburgaz'dan geçer, Belgrad ormanından gelen kolları alır ve Silahtarğa mevkiinden kendisine batıdan paralel bir çağrı olan Alibey deresi ile birleşir Haliç'i meydana getirir.

Martinqui: Küçük Antillerde Atlas Okyanusu ile Antil denizi arasındaki ada.

Missisipi: Amerika'yı kuzeyden güneye kesen, ulaşım elverişli büyük ırmak. Minesotta'nın kuzeyinde Büyük Göller yakınında doğar Missoin ile birleşir.

Nilüfer Deresi: Bursa ovasının önemli akarsuyu. Uludağ'ın güney eteklerinden çıkar, doğu batısında Misiköy boğazından geçerek Bursa Ovasına iner.

Paris: Fransa'nın en büyük kenti, başkenti.

Sarıyer: İstanbul'da Boğaziçi'nin Rumeli yakasındaki semt. Büyükdere koyunun kuzeydoğu bitimindeki mezar (Mesar) burnundan başlar burada Sarıyerin vapur iskelesi vardır. Kuzeydoğu da Yenimahalle ile devam eder, yakınında Sarıyer deresi var. Eskiden buraya Sarıyar denirdi. Bu ad Maden denilen semtte eskiden işletilen bir bakır madeninin çevresinde bulunan dik yamaçlardan gelir.

ŞAHİS İSİMLERİ

Kamil Paşa: (1832-1913) Osmanlı Sadrazamı, II Abdülhamit ve II Meşrutiyet dönemlerinde dört kez Sadrazamlık yaptı.

Mösyö Cruie: Rodyomun kaşifi.

Recaizade Mahmut Ekrem: (1847-1914) Osmanlı şair ve yazar. Tanzimat döneminin önemli edebiyatçılarından biridir.

Said (Halim) Paşa: (1863-1921) Osmanlı Sadrazamı, uzunca bir süre İttihat ve Terraki'nin önde gelen yöneticilerinden olmuş. İslamcı görüşlülüğü tanınmıştır.

Sinyor Crispi Francesco: (1819-1901) İtalyan devlet adamı. İtalya'nın birleşmesi için çalışmış, 1887-1891 ve 1893-1896 arasında başbakanlık yapmıştır.

Süleyman Nazif: (1870-1927) Türk şair ve yazar. Servet-i Fünun edebiyatçılarındandır.

Tevfik Fikret: (1867-1915) Türk şair. Servet-i Fünun edebiyatının önde gelen ismidir. Toplumsal sorunlara değinmiştir. İlerici düşüncelerin simgesi olmuştur.

KOZMİK ZAMAN

İlk akşam: Akşamın ilk saati.

Kışın: Kış mevsimi.

Sabah akşam birer saat: Sabah ve akşam saatlerinin herhangi bir saati.

ALTINCI BÖLÜM: SAATLER

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Arabistan: Cazirat al Arab. Güneybatı Asyadadır. Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyin, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Umman ve Yemen Cumhuriyetlerini içerir.

Çamlıca: İstanbul'un en eski mesire yerlerinden biri olan Büyük ve küçük Çamlıca tepeleri bugün de kır kahveleri ve lokantalarıyla İstanbul'luların çok rağbet ettiği yerlerdir. Büyük Çamlıca tepesinden Boğaz'ın iki yakası Adalar ve Marmara seyredilebilir. Adlarını eskiden buraları kaplayan çam ağaçlarından alan tepelerden biri olan Büyük Çamlıca yeniden düzenlenmiştir.

Grambrinus: Beyoğlu'daki bir birahanenin ismi.

Medine-i Münevver : Suudi Arabistan'ın Hicaz bölgesinde Müslümanların kutsal bir kentidir. Hurmalıklarla kaplıdır. Hazreti Muhammed'in Kabri oradadır.

Mekke-i Mukerrem: Suudi Arabistan'ın Hicaz bölgesinde Müslümanların kutsal bir kentidir.

SAHİS İSİMLERİ

KOZMIK ZAMAN

1 1/2 olmuş: Saat 1330.

Biri çeyrek geçe: Saat 1315.

Günün geçici saatleri : Günün belli saatleri.

Haber veren saatler: Herhangi birşeyi hatırlatan saatler.

Hangi mevsim: Dört mevsimden biri.

Her sabah: Tan yerinin ağarmasının belirlenmesinden itibaren güneşin doğması arasındaki hergünkü zaman.

Temmuz günü: Temmuz ayında bir gün.

YEDİNCİ BÖLÜM: UKALANIN DEDİKLERİ

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Avrupa: Okyanustan sonra ikinci büyük kıta. Yaklaşık on milyon kilometre kare. Dünya nüfusunun %20 si orada yaşar.

Bristol: Güney batı İngiltere de Gloucestershire yöresinde kent.

İtalya: Avrupada devlet. Karadan Fransa İsviçre ve Avusturya ile sınırlanır.

İngiltere: Avrupa'nın batısında devlet. Birleşik Krallık veya Britanya adalarındır. İngiltere, İskoçya, Galler ülkesi ve Kuzey İrlanda'dan oluşur.

Mori: İtalya'da bir köyün ismi.

Napoli: Güney İtalya'da Tiren deniz kıyısında büyük sanayi ve ticaret limanı.

Rumeli: Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa topraklarına verilen adı.

Tepebaşı: İstanbul'un Beyoğlu belediyesi içinde oturma ve iş semti. Boydan boya Meşrutiyet Caddesi ile geçilen semt batıda Kasımpaşa Deresi üstüne Tozkoparan Caddesine geçtiği bir sahadır.

Türkiye: Kuzeye yarım kürede eski dünya (Avrupa ve Asya) anakaraları arasında doğu-batı doğrultusunda kabaca dikdörtgen biçimde uzanan bir ülke. %97'si Asya'da %3'de Avrupa da bulunur.

ŞAHİS İSİMLERİ

Kont dö Bristol: 18.yuzyıl sonunda yaşayan Fransız Kontu.

Pythagoras: (İ.Ö 580-500) Anadolu lu filozof ve matematikçi sayının, varlığın kurucu ilkesi olduğu görüşünü savunmuştur.

Rıza Tevfik: (1869-1949) Türk şair ve yazar. Türk şiirinde hece vezrinin yaygınlaşmasına katkı oldu. Felsefe ve edebiyat tarihiyle ilgili eserler verir.

Süleyman Çelebi : Süleyman Dede'nin oğlu. Osmanlı şair. İlk Türkçe Mevlidi yazmıştır.

Süleyman Dede: Orhan Gazi'nin silah arkadaşı.

Şeyh Mahmut Efendi: Süleyman Dedenin oğlu.

Victor Hugo: (Saint Victor'lu) (1096-1141) Fransız filozof. Tanrıbilime inanır.

KOZMİK ZAMAN

Ayda iki: İki haftada bir.

Kış: Sonbahar dan sonra gelen mevsim.

On-onbeş gün: Yaklaşık iki hafta.

Senede 24: Ayda iki defa.

Yaz: İlkbahardan sonra gelen mevsim.

Zamanlar: Belli bir zaman dilimine işaret eder.

SEKİZİNCİ BÖLÜM: “Teşebbüs-i Şahsi” Aleminde

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Galata: İstanbul’da günümüze Karaköy adıyla bilinen semt.

Hyde Park Hotel: Londra da bir Otel.

Manş Denizi: Güney İngiltere kıyılarıyla Kuzeybatı Fransa kıyıları arasında geniş boğaz şeklinde deniz.

Perapalas: Tepebaş’ında bir otel.

Tarabya: İstanbul Boğazı’nda Rumeli yakasında bir semt. Yeniköy ile Keçiburnu arasındadır. Önceleri sadece baıkçı kulübeleri vardı, semt II.Selim devrinde gelişti. 1623 de Karadeniz’den gelen Kazak’ların saldırıcına uğradı. 19.yy da ise yalılar köşkler yapıldı. Bugün zengin bir semttir.

ŞAHİS İSİMLERİ

Baron de Lormais: Fransız sermayerder.

KOZMİK ZAMAN

Bir çeyrek saat kadar: Yaklaşık 15 dakika.

Günler: 24 saatlik dilimler.

Öğleyin: Öğle saatleri.

DOKUZUNCU BÖLÜM: HANIMLARIN SÖYLEDİKLERİ

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Arslan Han: İstanbul'da bir iş hanı.

Boğaziçi: Karadeniz ile Marmara denizini birbirine bağlayan İstanbul Boğazı kıyılarına verilen ad.

Çengelköy: İstanbul'da Boğaziçi'nin Anadolu kıyısında köy. Güneyinde Beylerbeyi, kuzeyinde Vaniköy bulunur. Çengelköy, Boğaz kıyılarının güneyden gelirken kuzeydoğu yönünden, kuzey yönüne dönerek meydana getirdiği bir koydur. Çengelköy kenarlarında yer alır. Kuleli'ye kadar uzanır.

Mısır: Afrika'nın kuzey köşesinde yer olan devlet. Ayrıca 1979 da imzalanan Camp- David antlaşması ile 1967 den beri büyük bölümü ile İsrail işgali altında bulunan Sina yarımadasını geri almasından sonra Mısır arazinin bir parçası ile Asya bölgesindedir.

Vaniköy: İstanbul'da bir köy. İsmi Vani Mehmet Efendi den alır.

ŞAHİS İSİMLERİ

Halit Ziya Uşaklıgil: 1867-1945, Türk roman ve öykü yazarı. Türk edebiyatında batı anlamındaki romanın ilk yetkin örneklerini vermiştir.

Huriyye: 1- Çoşkunluk hallerinde huilerle buluştuklarına inanan bir tarikat. 2- Kadın adı.

Nasreddin Hoca: İnce, güldürücü, düşündürücü mizahıyla ün salmış bir Türk bilginidir. (1208-1284) Sivrihisar'ın Hortu köyünde doğdu. Medresede okudu. Akhisar'a yerleşti. Tanınmış bilginlerden ders aldı. Müderrislik ve kadılık yaptı. Dört yanı açık olan türbesinin kapısında büyük bir asma kilit vardır. Bu da Hocaya uygundur. O fıkralarında insanların hem güldürmüş hem de düşündürmüştür. Fıkraları kuşaktan kuşağa iletilerek bugüne gelmiştir. Birçok dile çevrilmiştir.

KOZMİK ZAMAN

Mehtap: Ay ışığı.

Sabahleyin: Sabah saatleri.

İkindi: Öğle ile akşam arası.

ONUNCU BÖLÜM: RUYA

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

ŞAHİS İSİMLERİ

KOZMİK ZAMAN

Gündüzki: Güneşin doğuşundan batışına kadar olan zaman.

ONBİRİNCİ BÖLÜM: RUYA TABİRİ

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Hindistan: Güney Asya'da bir devlet. Büyük bölümü batıda Umman denizi ile doğuda Bengal körfezi arasındadır.

Şam: Suriye'nin başkenti ve en önemli ticaret endüstri merkezi. Güneyde Suriye çölü vardır.

ŞAHİS İSİMLERİ

Abdülğani İbni İsmail en-Nablusi: 1641 Şam-1731, zamanın kültürel ve dinsel düşüncesi üzerine düz yazı ve manzum ürünler vermiş tasavvuf yazarı. Seyahatnameleri en önemli eserleridir.

Hacı Vamık Bey: Yazarın eniştesinin ismi.

KOZMİK ZAMAN

ONİKİCİ BÖLÜM: FAHİM BEY HAKKINDA İLK HİSLERİM

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Beyazıt Kulesi: İstanbul Beyazıt'ta İstanbul Üniversitesi bahçesindeki kule.

Bomonti Bahçesi: Kadıköy Moda'da çay bahçesi.

Galata Kulesi: Karaköy ile **Tünel** arasındadır. Bizans İmparatoru Anastas I tarafından 507'de ya da Zemon tarafından 491'de ahşap olarak yaptırılmıştır. 1352'den sonra Galata da bulunan Cenevizliler Bizanslılara karşı eski kuleyi 1423'te genişletip onarmıştır. Fatih kulenin tepesindeki haçlı bölümü yıktırması, Murat III'de yıldız gözetleme kulesi olarak kullandırmıştır. Murat IV zamanında Hazerfen Ahmet Çelebi takma kanatlarıyla bu kuleden atlamış ve Boğaz'a varmıştır. 1717-1962 yıllarında yangın gözetleme kulesi olarak kullanılmıştır.

Kız kulesi : Üsküdar açıklarında, Salacak iskelesi yakınında kıyıya 180 metre uzaklıkta ve denizdeki kayalar üzerindedir. 12.yuzyılda Bizans imparatoru Manuel Komnenos tarafından yapılmıştır. Boğaziçi'nin düşman gemilerine karşı zincirle kapamak amacıyla yaptırıldığı sanılmaktadır. Fetih sırasında iki kule yıkılınca yerine geceleri gemilere yol gösterecek diye yapılan meşaleli tahtakule 1719'da yapılmıştır. Bugünkü tahta kule aynı yıl Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1839'da Karantina olarak kullanıldı. 1857'de **Fenerler İdaresine bırakıldı.** 1944 onarılmıştır.

Şehzadebaşı Tiyatrosu: Şehzadebaşı semtinde yapılan ilk tiyatrodur. Sinasi'nin Şair Evlenmesi isimli oyunu ilk kez bu tiyatroda sahnelenmiştir.

ŞAHİS İSİMLERİ

Cellaleddin Rumi Mevlana: (1207 – 1273) Belhili Mutasavvuf. Yeni-Platonculuktan esinlenen bir görüşle tasavvufa yeni bir yorum gertidi. Mevlevi Tarikat kurucusu. Mesnevisi ünlüdür.

II. Selim: Osmanlı Padişahı. Deniz savaşlarına ağırlık vererek Akdenizde Osmanlı egemenliğini pekiştirmiştir.

Şehrazat: Binbir Gece masallarında adı geçen, ve bu masalları anlatan kadın. Sultan Şeriyar'ı karısı bir zengi köle ile aldatır. Sultan durumdan haberdar olunca eşini idam ettirir. Bu ihanet onda bütün kadınlara bir kin doğurur. Her gün yeni bir kızla evlenir ve ertesi gün o kızı idam ettirir. Şehrazat Sultan, Şehriyar'ın kızıdır. Bu durumu önlemek için babasından kendisini Sultana vermesini ister. Onunla evlenir. Sabaha doğru bir hikaye anlatmaya başlar ama hikayeyi bitirmez. Şehriyar hikayenin sonunu merak eder ve ertesi geceyi bekler ve onu öldürtmez. İkinci ve üçüncü günde hep aynı olay olur ve Şehrazat Şehriyar'ı etkiler ve o kinini unuttur Şehrazat'a bağlanır.

KOZMİK ZAMAN

Akşamdan gece yarısına kadar: Güneş battıktan sonra gece 1200'ye kadar olan zaman.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM: FAHİM BEY HAKKINDA DEĞİŞEN HİSLERİM

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Adalar: Roma, Bizans ve Osmanlılar döneminde birer sürgün yeri olan İstanbul adaları Cumhuriyetten sonra halkın sayfiye yeri oldu. Rumca dları Proti (Kunalı), Antigore (Burgaz), Halkı (Heybeli) ve Prinkipo (Büyükada) olan Avrupalıların ise Prens adaları dedikleri adalar sürgünlerin, işkencecilerin cinayetlerin beşiği ve ayrıca doğal güzellikleri de dikkat çekici bir yerdir.

Kerbela: Irak'ta, Bağdat'ın güneybatısındaki kent.

ŞAHİS İSİMLERİ

Shakespeare, William: (1564-1616) İngiliz oyun yazarı ve şair. İnsan doğasını oyunlarında ve şiirlerinde tam bir nesnelilik ve eşsiz bir anlatım zenginliğiyle yansıtmıştır.

KOZMİK ZAMAN

Yaz günü: Yaz mevsiminden bir gün.

Aynı gün saatten saate: Gün içerisinde herhangi bir saat.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM: FAHİM BEY VE İSTANBUL

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Sarayburnu: İstanbul'un kuzeybatı köşesinde Haliç yakasını Marmara kıyısından ayıran burnu Bizans devrinde buraya "Aziz Demitrios" burnu denirdi, batıdaki Sirkeci kesimi bugünkünden farklı olarak bir köy görünüşünde olduğu için Sarayburnu daha belirli bir çıkıntı meydana getirdi. Haliç'i boylayan surlar burada Marmara kıyısı surlarıyla birleşirdi. 1871'de demiryolu yapılırken surların kalan parçaları bugün Sarayburnu güneyinden başlar.

Cennet: Günahsız veya günahlarından arınmış kulların öbür dünya da sonsuz bir mutluluk içinde yaşayacaklarına inanılan yer. İslamda Cennet, inanıp da iyi ve hayırlı işler yapan ve böyle bir hayat yaşayan kimselerin mükafat olarak gidecekleri ahiret yeridir.

ŞAHİS İSİMLERİ

KOZMIK ZAMAN

ONBEŞİNCİ BÖLÜM: FAHİM BEYİN DOSYELERİ

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Amerika: Asya'dan sonra ikinci büyük kıta. Doğu da Atlas, batıda Pasifik okyanusları arasına kalır. İki parçadan oluşur kuzey ve güney Amerika.

ŞAHİS İSİMLERİ

Kalavasi Efendi: Maliye ve muhasebe işlerinde ustad bir insan, Fahim Bey'in arkadaşı.

KOZMİK ZAMAN

ONALTINCI BÖLÜM: DELİLİK RİVAYETLERİ

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

ŞAHİS İSİMLERİ

KOZMİK ZAMAN

ONYEDİNCİ BÖLÜM:İHTİYARLIK DUYGULARI

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Ayostofanos: Yeşilköy'ün eski ismidir.

Çekmece: İstanbul'da bir semt.

Halkalı: İstanbul'da Küçükçekmece Gölü, doğusunda eski bir köy, şimdi bir semt. Bakırköy ilçesinin Yeşilköy bucağı içinde yer alır. Elektrikli tren hattının bitim istasyonudur.

ŞAHİS İSİMLERİ

Doktor Akil Muhtar Bey: Fahim Bey'in doktoru.

Sebastiyen: Hristiyanlıkda azizelerden birinin ismi.

KOZMİK ZAMAN

ONSEKİNCİ BÖLÜM: YAŞLANAN İHTİYARLAYAN ADAM

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Atina: Yunanistan'nın başkenti.

Harabil Basra: Irak'ın ikinci büyük şehri. İl merkezi. Şattülarab'ın batı kıyısında Basra körfezinden 120km uzaklıktadır. Bağdat'a Dicle nehri ve demiryolu ile bağlanır. Basra Mezapotamya'nın denize açılan kapası Basra körfezinin başlıca ticaret limanı ve Hindistanla Yakın Doğu arasındaki genel temas noktalarından biridir.

ŞAHİS İSİMLERİ

Abdullah: Allah'ın bir ismidir.

Abdurrahman: Erkek ismi.

Abdülhak: Erkek ismi.

Adil Bey:

Aristofanes: (İ.Ö 450-y.k.s 350) eski Yunanlı komedya şairi. "Eski Komedya" ve "Orta Komedya" türlerindeki oyunları günümüze kadar gelmiş tek Atinalı komedya şairidir.

Baki: 1-Tanrı 2-Daimi, kalıcı, 3-alt taraf, 4-Artık, artan, fazla

Ethem Pertev Paşa: (1873-1927) Türk Eczacı. Hazır ilaç yapımını ve komotik üretimini başlatan ilk eczacılardandır.

Hacı Adil Bey:

Hasan: Erkek ismi.

Haşim Nahit Bey:

Hüseyin: 1-Küçük sevgili, 2-Hz.Muhammed'in torunu ve İmam-ı Ali'nin küçük oğlu.

Leyla Hanım: Fahim Bey'in gençliğinde beğendiği bir kadın.

Mahmut Cellalettin Bey:

Mahmut Cellalettin Paşa: (?-1873)Türk hattat. Celi yazıda kendine özgü bir uslub yaratmıştır.

Mahmut:

Mehmet:

Mukbil Bey: Fahim Bey'in arkadaşı.

Pertev Paşa: Mehmet Said (1785-1837). Osmanlı Umun-i Mülkiye, Dahilye nazırı ve şair.

Sultan Aziz: Osmanlı Padişahı.

Tahsin Nahit: Türk şairi ve oyun yazarı (1887-1919). Meşrutiyet'ten sonra Fecr-i Ati topluluğunda yer aldı. Haşim'in etkisindedir. Tiyatroları başarılıdır.

KOZMİK ZAMAN

ONDOKUZUNCU BÖLÜM: FAHİM BEY'İN SON ZAMANLARI

VE HAKKINDA SON HİSLERİM

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

Avusturya: Orta Avrupa da dokuz eyaletten oluşan federal cumhuriyet. Karhten Nieder Österreich, Starzburg, Steirmarch, Tirol, Voralberg, Ober Österreich Wien, ve Burgenland eyaletlerinden oluşur.

İspanya: Güney batı Avrupa da İber Yarımadasının en geniş bölümünü işgal eden devlet.

ŞAHİS İSİMLERİ

Mefkut Efendi: Emekli olan eski memur, Fahim Bey'in arkadaşı. Nabedid Kalfa. Yaşlı, eski kalfalardan. Fahim Bey'in kalfası.

İbsen Henrik (Johan): (1828-1906) Krisionia (bugün Oslo Noveç) çağdaş gerçekçi tiyatro yaratıcısı, Norveçli şair ve oyun yazarı.

Montesquiev: Charles Louis De Secondant (1689-1755) Fransız düşünür ve siyaset kuramcısı. Yönetim biçimlerini sınıflandırması ve güçler ayrılığı kuramıyla siyaset biliminin ve çağdaş anayasa hukukunun öncülerindendir.

KOZMİK ZAMAN

YIRMİNCİ BÖLÜM: HERŞEYE RAĞMEN GÖNÜLLERİ ŞADDEDEN HAYAT

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

ŞAHİS İSİMLERİ

KOZMİK ZAMAN

Günlerle geceler: Bütün bir gün.

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM: BİR GÜN OLUR

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

ŞAHİS İSİMLERİ

Don Kişot: Servantes'in Don Kişot isimli eserinin kahramanı.

KOZMIK ZAMAN

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM: FAHİM BEY'E HİTAPLAR VE SUALLER

YER İSİMLERİ, SAHİS İSİMLERİ VE KOZMOGRAFIK UNSURLAR

YER İSİMLERİ

ŞAHİS İSİMLERİ

Arkhimedes: (İ.Ö 287-212) Eski Yunanlı matematikçi ve bilim adamı.

İntegral ve diferansiyel hesabın öncüsü, statik ve hidrostatikğin temel kurumlarının yaratıcısı.

KOZMİK ZAMAN

ŞAHİS İSİMLERİ

A

Abdullah (182)

Abdurrahman (183)

Abdülğani-i Nablusi (132)

Abdülhak (182)

Abdülhak Hamit (138)

Adem (206)

Adil Bey (183)

Ahmet (182)

Ahmet Fahim Bey (49,54,56,57,58,59,60,61-82,85-102,104-116,115- 119,121-126,129,131,132-136,138-148,149-151,154-165,168-

171,174,176,178,182,192,193,194,196,197,198,199,204,205,217)

Aristogan (183)

Arşimet (213)

B

Baki (188)

Baron De Lormais (106,107)

Bazar de la Charitee (85)

C

Comedie Française (85)

D

Don Kişot (207)

Dr. Akil Muhtar Bey (175)

E

Ethem Pertev Paşa (182)

H

Hacı Adil Bey (183)

Hacı Vamık Bey (129)

Halide Ziya (118)

Hasan (182)

Haşim Nihad Bey (183)

Huriyye Hanım (114,117,120,170)

Hüseyin (182)

I

Ibsen Henrik Johan (198)

K

Kalavasi Efendi (163,164,173)

Kamil Paşa (84)

Kont de Bristol (101)

L

Leyla Hanım (186)

M

Mabedid Kalfa (196)

Mahmut (182)

Mahmut Celalleddin Bey (182)

Mahmut Celalleddin Paşa (182)

Mahmut Ekrem Recaizade (84)

Mehmet (182)

Mevlana (142)

Mezkut Efendi (196)

Montesquiev (198)

Mösyö Cruic (85)

Mukbil (187)

N

Nasrettin Hoca (115)

P

Pertev Paşa (182)

Pytagore (100)

R

Rafael Bey (70)

Rıza Tevfik (100)

S

Saffet Hanım (76-80,82-84,87,89,9-92,95,115,116,117,118-122, 124-126,141,159,165,169,170,195,205,206,209,218)

Sait Paşa (84)

Sebastiyen (178)

Seğir Paşa (70)

II Selim (134)

Shakespeare (151)

Sinyor Crispi (85)

Sultan Aziz (182)

Süleyman Çelebi (102)

Süleyman Dede (102)

Süleyman Nazif (81)

Şahsene Hanım (77)

Şehrazad (139)

Şeyh Mahmut Efendi (102)

T

Tahsin Nahid Bey (183)

Tevfik fikret (84)

V

Victor Hugo (98)

KOZMİK ZAMAN

- 10-15 gün (97)
Akşam (53,55,76,114,132,156,160,164)
Akşam ezanı (74)
Akşam saati (55)
Akşamın karartısı (55)
Akşamlar (553,156)
ayda iki (97)
aynı gün saatten saatten (151)
Batan Güneş (55)
Birer kaçır saatlik (104)
Biri çeyrek geçeye (91)
bugünkü (183)
Ezani saat (75,76)
Gece (60,80,121,190)
gece yarısı (151)
Gece, gündüz (60)
geceler ve gündüzler (202)
Geceleyin (62,117,123)
Gün (53)
gündüz (60,190)
gündüzki (121)
gündüzkü (151)
Güneşe uyan bir saat (74)
Güneşin battığı an (74)
Günler (101,103,114,184,187)
Günler yahut gecelerin muayyen saatleri (72)
günler, geceler (202,204)
Haber veren saatlerde (90)
haftalar, günler (172)
Hangi mevsimde (90)
Her mevsim arası yaz (67)
Her sabah (58,91)
Her sabah saatlerle (58)
ikindiye (117)

İlk akşam (88)
ilkbahar (195)
İstanbul gecesi (80)
kış (97)
Kışın (87)
mehtap (117)
Mevsimde (72)
mevsimler (135,146)
Mevsimlik (67)
Namaz vakitlerini bildiren zaman (74)
Öğleden evvel (58)
Saatlerin 12'ye ayarlandığı zaman (74)
sabah (132,160)
Sabah, akşam birer saat (82)
sabahleyin (117)
senede yirmidört (97)
sonbahar (122,190,195)
Sonbahar (72,186)
Temmuz günü (94)
Yarım saat (76,78)
Yatsıdan sonra saatleri (80)
yaz (97)
yaz günü (146)
Yemekten sonra (80)
Zamanlar (96)

Yer İsimleri

- Adalar (147)
Alibeyköy (84)
Amerika (160)
Arabistan (92,130)
Aslan Hanı (117,118)
Atina (183)
Avrupa (98,101,119,160,194)
Avusturya (195)
Ayestegonas (176)
Babliali (57,59,71)
Beyazıt Kulesi (134)
Beyoğlu (62,93)
Boğaziçi (118,146)
Bomonti Bahçesi (138)
Bristol (101)
Bursa (49,56,57,59,60,62,91,115,161,174,195,196,206)
Canterburry (85)
Cennet (156,166)
Çamlıca (89,91,92,93,94,95,129,194)
Çekmece (176)
Çengelköy (117,156)
Çetine (51)
Galata (110,115,158)
Galata Kulesi (134)
Galatasaray (53)
Halkalı (176)
Harabil Basra (186)
Hariciye (57,58,63,108,109)
Hindistan (130)
Hyde Park Oteli (104)
İspanya (195)
İstanbul (57,61,63,77,80,84,86,87,99,104,105,117,118,124,138,140,146,147,
154,155, 156,157,182)
İtalya (99)

Kağıthane deresi (84)
Kerbela (147)
Kız Kulesi (134)
Londra (66,67,103,104,105)
Manş Denizi (104)
Martinik (85,9)
Mısır (115,132)
Missisipi (85)
Mori (100)
Napoli (100)
Parapalas (106)
Paris (85,98,104)
Rumeli (101,102)
Sarayburnu (156)
Sarıyer (84)
Sirkeci (63,138)
Sultan Mshmut Türbesi (77)
Şam (130)
Şehzadebaşı Tiyatrosu (138)
Tarabya (106)
Tepebaşı (101)
Türkiye (98)
Vaniköy (117)

#.Genel indeksteki sayfa numaraları Fahim Bey ve Biz adlı eserin 1978 tarihli beşinci baskısına aittir.

KULLANILAN KAYNAKLAR

Alangu Tahir ,100 Ünlü Türk Eseri II.1974

Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi,1994

Baydar Mustafa,Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar.1960

Dereli Ali,Türk ve Dünya Edebiyatı Sairler,Yazarlar Sözlüğü.1992

Devellioglu Ferit,Osmanlıca Türkce Ansiklopedik

Lugat,1996

Esira Şükrü Kendi Kendine Namaz Namaz Nasıl

Kılınır,1976

Genel Kültür Ansiklopedisi Sabah Gazetesi,1995

Günyol Vedat ,Dile Gelseler.1966

II-II Büyük Türkiye Ansiklopedisi, Milliyet A.Ş,1980

İslam Ansiklopedisi İstanbul Milli Eğitim Basımevi,1964

Kaplan Mehmet,Edebiyatımızın İçinden,1978

Karaosmanoglu Yakup Kadri, Gençlik ve Edebiyat

Hatıraları.1969

Kısakürek Necip Fazıl,Babıali.1975

Kudret Cevdet,Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman

II.1967

Meydan Larousse ,Sabah Yayınları,1993

Mutluay Rauf ,Bende Yasayanlar ,1977

Necatigil Behcet,Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü,1978

Tanpınar Ahmet Hamdi,Edebiyat Üzerine Makaleler.1969

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I,II,1977

Türk Ve Dünya Ünlüleri, Anadolu Yayıncılık İstanbul, 1967

Uysal Sami Sermet, Abdülhak Sinasi Hisar-

Hayatı, Sanatı, Eserleri. 1961